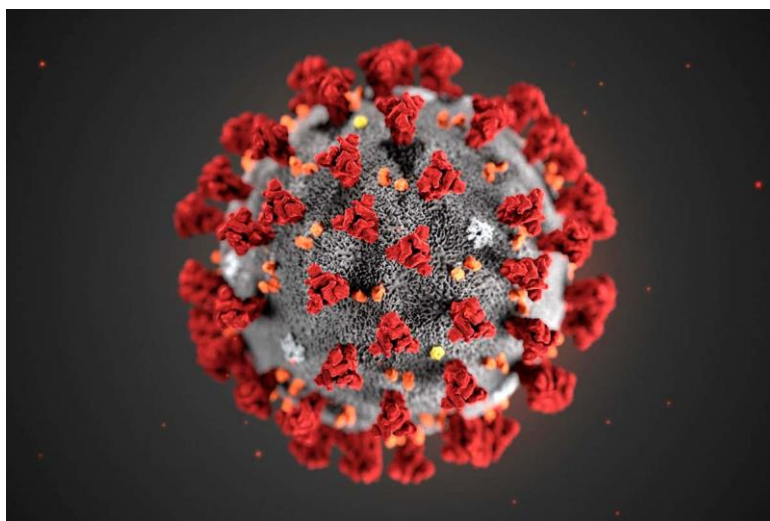

KOVIDKRONIKA

Mesta Rožňava
rok 2020

Rozhodla som sa napísať samostatnú kroniku venovanú ochoreniu COVID-19, pretože tento vírus – jeho útok, sila, rozsah a rýchlosť zaskočila ľudstvo nielen v Európe, ale na celom svete. Tento neviditeľný, ale o to zákernejší vírus udrel na ľudstvo takou silou, aká naša generácia ešte nezažila. Prejdime sa časovým tunelom od vzniku mesta, jej históriou pretkanou rôznymi zaujímavosťami až po súčasnosť. Taktiež si pripomenieme najznámejšie choroby, vznik a „príchod“ COVID-19 na Slovensko a Rožňavy.

COVID-19 (čítaj kovid) žiaľ nie je prvá choroba, epidémia či pandémia ktorá zasiahla aj naše mesto. Načrime hlbšie do minulosti, a pozrime sa, čo všetko a ako sužovalo nielen celý svet, ale aj samotné naše krásne starobylé banícke mesto Rožňava...

Táto kronika je venovaná hlavne ľuďom, ktorí s týmto vírusom bojovali a zachraňovali ľudské životy a taktiež ako memento pre ďalšie generácie. Cítim bolesť a smútok, vyjadrujem úprimnú sústrasť pozostalým, ktorým tento zákerný vírus zobral ich najbližších, priateľov či známych.

Erika Švedová, kronikárka mesta

OBSAH

Register zápisov kroniky:

Register obsahuje názvy všetkých zápisov, ktoré sa nachádzajú v tejto kronike na stranách:

- 4. Vznik Rožňavy
- 4. Kovidkronika nielen o COVIDe-19
- 6. Pandémia ochorenia COVID-19 na Slovensku, jeho priebeh a dopad
- 13. Opatrenia
- 13. Zo sveta a Slovenska teraz prejdeme na Gemer a samotnú Rožňavu
- 20. COVID-19 a Rožňava
- 23. Aktivity v čase pandémie
- 25. Priebeh a dopad pandémie na niektoré inštitúcie v Rožňave
- 34. Fungovanie školstva v čase pandémie
- 36. COVID-19 a kultúra
- 43. Zdroje

Vznik Rožňavy

Prvá písomná zmienka o Rožňave pochádza z roku 1291. Nachádza sa v darovacej listine vystavenej ostrihomskému arcibiskupovi Ladomérovovi kráľom Ondrejom III. Prvou známou stavbou Rožňavy je pôvodný farský kostol (v súčasnosti biskupská katedrála) pochádzajúci z roku 1304. Tento kostol prešiel mnohými prestavbami, z ktorých najväčšie zmeny priniesla prestavba na prelome 15. a 16. storočia reprezentovaná tzv. Bakóczovskou kaplnkou, jej renesančným vstupným portálom a neskorogotickým pastofóriom na severnej strane presbytéria. V blízkosti kostola vznikla osada, ktorá v roku 1382, ako predchodca dnešného mestského jadra, dostala mestské práva od kráľa Ľudovíta I. Z pôvodnej osady baníkov, ktorí sem prišli vyťažiť nerastné bohatstvo okolitých hôr vzniklo mesto. Celá jeho nasledujúca história je úzko spätá s výnosnou ťažbou zlata, striebra, medi a neskôr železnej rudy.

Mesto bolo pomenované Rožňava podľa názvu mimoriadne výnosnej bane: Rosnoubana (Rozsnyóbánya, Rosenau). Prvé mestské výsady udelil mestu podľa tradície kráľ Ľudovít Veľký v roku 1382. V stredoveku sa tu ťažilo najmä zlato a striebro, neskôr sa Rožňava stala dôležitým centrom remeselnej výroby a školstva.

Kovidkronika nielen o COVIdE-19

Globálne epidémie sú staré ako ľudstvo samo. Keď sa ľudia pred stáročiami dalo do pohybu po zemeguli, spolu s nimi sa začali presúvať aj nákazlivé choroby. Rozsah ich šírenia sa dramaticky zvýšil po tom, keď sa človek začal venovať poľnohospodárstvu a medzinárodnému obchodu. Čím bežnejší a častejší bol kontakt ľudí s domestikovanými zvieratami a následný kontakt medzi ľuďmi, tým rýchlejšie sa epidémie šírili. Nie náhodou sa práve v tomto období vývoja ľudstva po prvýkrát objavili kiahne, chrípka, lepra (malomocenstvo), tuberkulóza aj malária.

PRVÚ karanténu vymysleli Taliani v 14. storočí, a to v snahe chrániť pobrežné mestá pred morovými epidémiami. Úrady požadovali od obchodných ľudí, ktoré prichádzali do Benátok z infikovaných prístavov, aby pred vykládkou tovaru najskôr 40 dní kotvili a nič nerobili. Pôvod slova karanténa tak pochádza z talianskeho spojenia „quaranta giorni“, teda štyridsať dní.

Nasledujúca tabuľka (s obdobím jej vypuknutia, s označením choroby, bližším popisom a počtom obetí) zobrazuje niektoré z pandémieí, ktorým ľudstvo čelilo za posledné *dve tisícročia*.

Name	Time period	Type / Pre-human host	Death toll
Antonine Plague	165-180	Believed to be either smallpox or measles	5M
Japanese smallpox epidemic	735-737	Variola major virus	1M
Plague of Justinian	541-542	Yersinia pestis bacteria / Rats, fleas	30-50M
Black Death	1347-1351	Yersinia pestis bacteria / Rats, fleas	200M
New World Smallpox Outbreak	1520 – onwards	Variola major virus	56M
Great Plague of London	1665	Yersinia pestis bacteria / Rats, fleas	100,000
Italian plague	1629-1631	Yersinia pestis bacteria / Rats, fleas	1M
Cholera Pandemics 1-6	1817-1923	V. cholerae bacteria	1M+
Third Plague	1885	Yersinia pestis bacteria / Rats, fleas	12M (China and India)
Yellow Fever	Late 1800s	Virus / Mosquitoes	100,000-150,000 (U.S.)
Russian Flu	1889-1890	Believed to be H2N2 (avian origin)	1M
Spanish Flu	1918-1919	H1N1 virus / Pigs	40-50M
Asian Flu	1957-1958	H2N2 virus	1.1M
Hong Kong Flu	1968-1970	H3N2 virus	1M
HIV/AIDS	1981-present	Virus / Chimpanzees	25-35M
Swine Flu	2009-2010	H1N1 virus / Pigs	200,000
SARS	2002-2003	Coronavirus / Bats, Civets	770
Ebola	2014-2016	Ebolavirus / Wild animals	11,000
MERS	2015-Present	Coronavirus / Bats, camels	850
COVID-19	2019-Present	Coronavirus – Unknown (possibly pangolins)	4,700 (as of Mar 12, 2020)

(Nicholas LePan/Visual Capitalist)

Ľudstvo bolo od nepamäti sužované hlavnými tromi „metlami ľudstva“ – vojnami, hladom a morom. Spravidla ani jedno nešťastie neprichádzalo samé a všetky tri sa často navzájom prelínali, alebo vznikali ako následok toho predchádzajúceho. Ľudia chápali tieto pohromy ako niečo, čo bolo vyslané k pokániu ľudstva. Mor vnímali ako vládcu tela a telo zas prirovnávali k pokazenému kráľovstvu.

Do dejín pandémie, ktoré zasiahli ľudstvo, sa zapísala aj **cholera**. Od začiatku 19. storočia bolo vo svete zaznamenaných hneď niekoľko pandémií tejto nebezpečnej hnačkovej infekcie. Spôsobuje ťažkú a rýchlu dehydratáciu. V rokoch 1852 až 1860 sa cholera rozšírila z delty indického veľtoku Ganga ďalej do Ázie, Európy, Afriky a Severnej Ameriky. Nevyhla sa ani Uhorsku a územiu dnešného Slovenska. Zdrojom nákazy, ako aj formou ďalšieho šírenia

cholery bola znečistená voda. V roku 1854 na to prišiel John Snow, britský lekár, priekopník zavádzania anestézie a hygieny, ktorý je považovaný za jedného zo zakladateľov modernej epidemiológie.

Krátko po 1. svetovej vojne ohrozovala ľudstvo ďalšia pliaga, ktorá dostala názov **Španielska chrípka**. Bola ešte ničivejšia než samotná vojna. Prvou zapísanou obeťou chrípky H₁N₁ bol kuchár z Kansasu Albert Gitchell. Celkovo sa v rokoch 1918 až 1920 infikovalo zhruba pol miliardy ľudí a desatina z nich, teda cca 50 miliónov nákaze podľahlo.

Aj súčasná pandémia, ktorá postihla ľudstvo v celosvetovom meradle, zastihla ľudí nepripravených – tak, ako tomu bolo v minulosti. Človek, uvedomujúc si svoju krehkosť a bezmocnosť, hľadá vysvetlenie a možno aj ponaučenie z histórie.

Podme si priblížiť túto novodobú chorobu, ktorá zasiahla ľudstvo našej planéty. Najprv ju predstavím v Slovenskom merítku, a potom konkrétne naše malebné mesto Rožňava, ktorá sa tejto pliaže taktiež nevyhla. Niektorí ľudia tento vírus podceňovali a nazývali ju „chripôčka“, až na to, že táto „chripôčka“ mala aj fatálne následky. Týmto sa rok 2020 natrvalo zapíše do dejín nielen Slovenska, ale celého sveta s prívlastkom kovidový.

Pandémia ochorenia COVID-19 na Slovensku, jeho priebeh a dopad

Ochorenie: COVID-19
Vírus: SARS-CoV-2
Obdobie: 31.12.2019
Miesto pôvodu: WU-chan, Chu-pej, Čína
Prvý lokálny prípad: 6. 3. 2020

Pandémia ochorenia COVID-19 na Slovensku sa stala súčasťou celosvetovej pandémie infekčného ochorenia COVID-19, ktoré spôsobuje vírus SARS-CoV-2. Prvý prípad bol na Slovensku potvrdený 6. 3. 2020 premiérom Petrom Pellegrinim. Išlo o 52-ročného muža z Bratislavského kraja, ktorý nemal cestovateľskú anamnézu, avšak jeho syn bol v polovici februára v Benátkach. Dňa 7. 3. 2020 sa potvrdil pozitívny test synovi, ktorý bol potvrdený ako pacient „O“, teda prvý nosič daného ochorenia. Rýchly nástup ochorenia na celom svete vytvoril kritický nedostatok ochranných pomôcok a testovacích súprav, ktorých aj na Slovensku bolo začiatkom pandémie nedostatok. S nástupom novej vlády Igora Matoviča sa ukázalo, že Slovensko v skladoch štátnych hmotných rezerv malo nedostatok spoľahlivých testov a nemalo žiadne ochranné pomôcky. Štátne hmotné rezervy mali v zásobách len 3 000 testov a aj tie sa rýchlo míňali. Vzišiel z toho škandál a šéf štátnych hmotných rezerv, Kajetán Kičura, bol odvolaný a obvinený z korupcie. Prvé preventívne opatrenia boli prijaté vo

februári 2020, kedy prvýkrát na Ministerstve zdravotníctva SR zasadal ústredný krízový štáb. Prvé opatrenia proti epidémii boli prijaté 6. 3. 2020, od 12. 3. 2020 bola vyhlásená mimoriadna situácia (ktorá trvala až do 31. 12. 2020). Od 16. 3. 2020 boli uzavreté školy a zároveň začal platiť núdzový stav, ktorý trval do 14. 6. 2020. Dňa 1. 10. 2020 bol vládou Igora Matoviča znovu vyhlásený núdzový stav, ktorý mal trvať 45 dní do 14. 11. 2020. Ten bol vládou predĺžovaný a trval ešte aj 31. 12. 2020. Školské vyučovanie v školskom roku 2020/2021 bolo prerušené od 12.10.2020 a do konca kalendárneho roka 2020 sa neobnovilo. Obnovili sa len pre materské školy, prvý stupeň základných škôl a posledné ročníky stredných škôl. Striktné pravidlá a opatrenia, ktoré boli prijaté na začiatku pandémie udržali počet infikovaných osôb od jari do leta 2020 pod kontrolou. S uvoľňovaním opatrení v lete 2020 začali prípady rapídne stúpať. V druhej vlnе pandémie, počas zimy 2020 sa situácia výrazne zhoršila, dokonca nad očakávania odborníkov, kvôli výskytu novej mutácie koronavírusu alfa. Tento variant koronavírusu sa na Slovensku vyskytol 14. 11. 2020. V nemocniciach nebolo dostatok lôžok pre pacientov s COVID-19 a zdravotnícky personál bol vyčerpaný a bolo ho taktiež nedostatok. Pilotné testovanie sa uskutočnilo na Orave a Bardejove v dňoch od 23. 10. 2020 do 25. 10. 2020. Prvé celoplošné testovanie na Slovensku začalo 31. 10. 2020 a druhé bolo 1. 11. 2020.

Prvou obeťou ochorenia COVID-19 na Slovensku bol 60-ročný muž, ktorý zomrel 30. 3. 2020, pár hodín po prepustení z nemocnice.

Slovensko zaznamenalo v roku 2020 celkovo najvyšší počet úmrtí od druhej svetovej vojny. Pandémia bola náročnou skúškou pre súdržnosť spoločnosti. Viaceré faktory negatívne ovplyvňovali rodinné väzby.

Chronológia pandémie:

<i>Dátum, mesiac, rok</i>	<i>Priebeh diania a opatrení</i>
23. 1. 2020	bol úrad verejného zdravotníctva Slovenskej republiky prvýkrát informovaný o výskyte vírusovej pneumónie v meste Wu-Chan v Číne
27. 1. 2020	boli na zasadnutí krízového štábu prijaté prvé preventívne opatrenia
30. 1. 2020	bol Svetovou zdravotníckou organizáciou vyhlásený stav globálnej zdravotnej núdze

<i>Dátum, mesiac, rok</i>	<i>Priebeh diania a opatrení</i>
3. 2. 2020	na Slovensku sa začala vykonávať laboratórna diagnostika koronavírusu SARS-CoV-2 (dovtedy boli vzorky zasielané na potvrdenie do laboratória v Berlíne)
28. 2. 2020	bola na letiskách v Bratislave, Košiciach a Poprade zavedená celoplošná kontrola pasažierov meraním telesnej teploty

Dátum, mesiac, rok	Priebeh diania a opatrení
6. 3. 2020	bol potvrdený prvý prípad ochorenia COVID-19 na území Slovenska. Jednalo sa o 52 ročného muža z Bratislavského kraja, ktorý sa nakazil sekundárnym prenosom ochorenia (od syna)
7. 3. 2021	bolo ochorenie potvrdené u manželky a syna, ktorý bol označený ako pacient „O“, teda prvý nosič daného ochorenia, ktoré doniesol z Talianska.
10. 3. 2021	krízový štáb zakázal organizovanie športových, kultúrnych aj verejných podujatí na dobu 14 dní a nariadil povinnú 14-dňovú karanténu pre všetkých občanov, ktorí sa vrátili z najviac postihnutých krajín (Taliansko, Čína, Irán a Južná Kórea). V karanténe museli byť spolu so všetkými osobami v ich spoločnej domácnosti
12. 3. 2020	ústredný krízový štáb prijal prvé prísne opatrenia ohľadom zatvorenia škôl, voľnočasových zariadení, zastavení medzinárodnej prepravy a zavedení 14-dňovej karantény pre všetkých, ktorí sa vrátili zo zahraničia. Na druhý deň boli zrušené všetky medzinárodné lety
15. 3. 2020	bol vyhlásený na Slovensku núdzový stav, ktorý sa týkal 22 štátnych zdravotníckych zariadení
16. 3. 2020	boli zatvorené všetky materské, základné a stredné školy a univerzity. Na územie Slovenska sa mohli dostať len obyvatelia, ktorí mali na Slovensku trvalý alebo prechodný pobyt, prípadne platný cestovný pas. Zakázaný bol maloobchodný predaj a predaj služieb vo všetkých prevádzkach okrem predajní potravín, lekární a drogérií
23. 3. 2020	vláda predstavila prvé opatrenia a zriadila permanentný krízový štáb, ktorému predsedal Peter Škodný a členmi boli Vladimír Krčméry, lekár Peter Visolajský, europoslanec Peter Pollák a Robert Mistrík.
25. 3. 2020	na základe prijatých opatrení Úradu verejného zdravotníctva (RÚVZ) sa museli začať nosiť rúška mimo bydliska a v radoch byť rozstupy minimálne 2 metre
30. 3. 2020	zomrel 60-ročný muž pozitívne testovaný na ochorenie COVID-19 – prvá obeť tohto ochorenia. Na základe prijatých opatrení RÚVZ sa vo všetkých nemocniciach, fabrikách a obchodoch začala merať telesná teplota na čele

Dátum, mesiac, rok	Priebeh diania a opatrení
22. 4. 2020	začala prvá fáza uvoľňovania opatrení, v ktorej sa otvorili maloobchodné prevádzky a služby. Úrad vlády začal denne zverejňovať informácie a štatistiky na stránke www.korona.gov.sk
23. 4. 2020	minister školstva oznámil, že v školskom roku 2019/2020 sa ruší maturitná skúška. Maturitné vysvedčenie bolo spravené na základe priemeru predošlých známok z maturitných predmetov. Maturitu absolvovali len študenti, ktorí s priemerom známok nesúhlasili

Dátum, mesiac, rok	Priebeh diania a opatrení
6. 5. 2020	začala sa druhá a tretia fázy uvoľňovania opatrení (povolené niektoré služby, múzeá, knižnice...)
20. 5. 2020	začala štvrtá fáza uvoľňovania opatrení (otvorili sa divadlá a kiná, nákupné strediská...)

Dátum, mesiac, rok	Priebeh diania a opatrení
1. 6. 2020	boli otvorené materské školy a prvý stupeň základných škôl s dobrovoľnou dochádzkou. Žiaci druhého stupňa a stredných škôl sa naďalej vyučovali dištančne
3. 6. 2020	sa začala piata fáza uvoľňovania opatrení. Na základe opatrení RÚVZ a priaznivej epidemiologickej situácie boli otvorené aj ďalšie prevádzky a služby, priestranstvá a hromadné podujatia
14. 6. 2020	skončil sa núdzový stav, ktorý bol vyhlásený 15. 3. 2020
22. 6. 2020	na posledný týždeň školského roka sa otvorili školy aj pre študentov druhého stupňa základných a stredných škôl s tým, že dochádzka žiakov bola dobrovoľná

Dátum, mesiac, rok	Priebeh diania a opatrení
11. 8. 2020	po zasadnutí Pandemickej komisie SR potvrdil minister zdravotníctva SR Marek Krajčí druhú vlnu pandémie na Slovensku, bol schválený pandemický plán
14. 8. 2020	zverejnilo ministerstvo zdravotníctva pandemický plán, ktorý opisuje postup jednotlivých zložiek štátu v prípade pandémie. Súčasťou pandemického plánu bol tzv. semafor, varovný systém, ktorý pomocou troch farieb (zelená, oranžová a červená) zjednodušoval sledovanie epidemiologickej situácie a opatrení.

Dátum, mesiac, rok	Priebeh diania a opatrení
22. 9. 2020	Pribudol nový rekord v dennom prírastku nakazených, kedy počet nových prípadov prvý raz prekročil 300 (338)

Dátum, mesiac, rok	Priebeh diania a opatrení
1. 10. 2020	bol vyhlásený núdzový stav na dobu 45 dní na celom území Slovenska. Do platnosti vstúpili nové opatrenia týkajúce sa cestovania, nosenia rúšok a hygienických opatrení pre prevádzky
7. 10. 2020	bola prvýkrát prekonaná hranica 1 000 pozitívnych prípadov za deň, kedy pri 9 518 testoch bolo odhalených 1 037 pozitívnych prípadov
12. 10. 2020	bolo prerušené školské vyučovanie prezenčnou formou na všetkých

	stredných školách. Školy prešli na dištančný spôsob vzdelávania. Do konca roka 2020 sa už prezenčná forma vyučovania neobnovila
15. 10. 2020	bola prvýkrát prekonaná hranica 2 000 prípadov za jeden deň, kedy pri 14 010 testoch bolo odhalených 2 075 pozitívnych prípadov
24. 10. 2020	začal na celom území Slovenska platiť zákaz vychádzania s výnimkou cestovania do práce, na testovanie a zabezpečenie nevyhnutných potrieb. Zákaz platil do 1. 11. 2020
25. 10. 2020	pribudlo rekordných 3 042 pozitívne testovaných ľudí
28. 10. 2020	bol predĺžený zákaz vychádzania od 5.00 do 1.00 hod. nasledujúceho dňa na území Slovenska do 8. 11. 2020
31. 10. 2020	sa konal prvý deň celoplošného testovania, za ktorý bolo otestovaných 2 581 113 ľudí, z ktorých bolo 25 850 pozitívnych

Dátum, mesiac, rok	Priebeh diania a opatrení
1. 11. 2020	konali sa druhý a zároveň posledný deň celoplošného testovania, za ktorý sa prišlo otestovať 1 044 219 ľudí, z ktorých bolo 12 509 pozitívnych. Spolu bolo v celoplošnom testovaní otestovaných 3 625 332 ľudí, z ktorých bolo 38 359 pozitívnych
9. 11. 2020	Česko zaradilo Slovensko medzi rizikové skupiny.
11. 11. 2020	bol vládou predĺžený núdzový stav z 1. 10. 2020 o ďalších 45 dní
17. 11. 2020	sa konali vo viacerých mestách na Slovensku protesty proti opatreniam a vláde Igora Matoviča
21. – 22. 11. 2020	prebehlo v 458 mestách a obciach, v ktorých bolo v poslednom testovaní viac ako 1% pozitívnych prípadov, dobrovoľné plošné testovanie, ktoré aj napriek dobrovoľnosti bolo vynútené zamestnávateľmi pod hrozbou nepochybnosti zamestnancov do prevádzky podniku.
26. 11. 2020	presiahol celkový počet pozitívne testovaných osôb PCR testami hranicu 100 000

Dátum, mesiac, rok	Priebeh diania a opatrení
7. 12. 2020	pribudlo 22 úmrtí na následky COVID-19, čím celkový počet úmrtí prekročil 1 000.
16. 12. 2020	bola nemocnica s poliklinikou v Novom Meste nad Váhom ako prvá nemocnica na Slovensku pretvorená na nemocnicu čisto pre pacientov s ochorením COVID-19. Ministerstvo zdravotníctva predstavilo Covid automat, podľa ktorého sa informovalo o aktuálnej epidemiologickej situácii a o rizikovosti regiónov celého Slovenska. Automat mal 7 fáz – od zelenej po čiernu.
19. 12. 2020	začal na Slovensku platiť zákaz vychádzania s viacerými výnimkami, počas vianočných sviatkov sa mohli stretnúť 2 domácnosti.
21. 12. 2020	Európska komisia schválila na základe odporúčenia Európskej liekovej agentúry podmienenú registráciu prvej vakcíny proti ochoreniu COVID-19, Comirnaty, od konzorcia Pfizer a BioNTech
26. 12. 2020	prišlo na Slovensko do Fakultnej nemocnice v Nitre prvých 10-tisíc dávok vakcíny proti chorobe COVID-19 Comirnaty, ktorá je vyrábaná

	spoločnosťou Pfizer a BioNTech. Ako prvý na Slovensku bol zaočkovaný Vladimír Krčméry, člen permanentného krízového štábu
27. 12. 2020	bola v Univerzitnej nemocnici v Bratislave v Ružinove zaočkovaná proti ochoreniu COVID-19 prezidentka Zuzana Čaputová a ministri
29. 12. 2020	vláda na online rokovaní predĺžila núdzový stav o 40 dní
30. 12. 2020	Ministerstvo zdravotníctva SR nariadilo fakultným, univerzitným a všeobecným okresným nemocniciam poskytovať len neodkladnú zdravotnú starostlivosť do 31. 1. 2021. Zároveň nemocnice požiadali o vyčlenenie 30 % z voľných nereprofilizovaných lôžok s prívodom kyslíka, aby boli pripravení na hospitalizáciu zvýšeného počtu pacientov s COVID-19

Vláda Slovenskej republiky schválila monitorovací a signalizačný systém „Covid automat“, ktorý odráža reálny stav v jednotlivých okresoch. Cieľom tohto systému je monitorovanie vývoja epidémie a prijímanie protiepidemických opatrení v závislosti od intenzity šírenia SARSCoV-2 (COVID-19). Verejnosti je komunikovaná nová farebná škála a skóre v Covid automate. S narastajúcim skóre narastá stupeň rizika a aplikované sú prísnejšie opatrenia. Covid automat sa zapína, keď Svetová zdravotnícka organizácia (WHO) vyhlási pandémiu. Naopak, keď WHO vyhlási pandémiu za ukončenú, resp. keď Úrad verejného zdravotníctva vyhlási epidémiu na Slovensku ukončenú, Covid automat sa vypne. Lokálne (na úrovni okresov) môže byť vypnutý (bez indikovanej farby) aj skôr.

Okresná charakteristika vyjadruje dynamiku ochorenia na území okresu. Ukazovatele, ktoré sa používajú na tento účel v Covid automate:

- 7 dňová incidencia prípadov (počet prípadov za 7 dní na 100 000 obyvateľov),
- zaočkovanosť okresu,
- komplexné lokálne zhodnotenie epidemiologickej situácie epidemiológmi na regionálnom úrade verejného zdravotníctva (napr. trend incidence, splnenie kritéria minimálneho počtu testov, pozitívita testov, super – šírenie v populácii, charakter ohnísk, vekovo špecifická dynamika a podobne)

Hraničné pásma sú stanovené nasledovne.

Regionálne charakteristiky	Monitoring	Stupeň ostražítosti I.	Stupeň ostražítosti II.	I. stupeň varovania	II. stupeň varovania	III. stupeň varovania	IV. stupeň varovania
Vážená 14 dňová incidencia*	< 40	40 - 80	80 - 120	120 - 240	240 - 800	800 - 1600	> 1600
Počet hospitalizovaných na 100 000 obyv.	< 3	3 - 5	5 - 10	10 - 20	20 - 40	40 - 60	> 60
Trend 7 dňovej incidence	0.5 - 0.7	0.7 - 0.9	0.9 - 1	1 - 1.2	1.2 - 1.5	1.5 - 2	> 2
Zhodnotenie situácie na okresnej úrovni (RÚVZ)	1	2	3	4	5	6	7

Ekonomický dopad

V apríli 2020 Inštitút finančnej politiky ministerstva financií Slovenskej republiky predpokladal, že slovenská ekonomika sa v roku 2020 dostane do recesie a hrubý domáci produkt (HDP) sa prepadne o 7,2%. Slovenské HDP v roku 2020 klesol „len“ o 5,2%.

Nezamestnanosť na Slovensku v roku 2020 vzrástla o 0,9% , a to na 6,7%.

Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny SR (ÚPSVaR) spustilo 5. apríla 2020 prvú pomoc zamestnancom, podnikateľom a živnostníkom pri znižovaní dopadov koronavírusu. ÚPSVaR začali od 6. 4. 2020 prijímať žiadosti o príspevky na mzdy zamestnancov od zamestnávateľov, ktorí museli povinne zatvoriť prevádzky. Zamestnávatelia a samostatne zárobkovo činné osoby (SZČO), ktorí museli svoje prevádzky zatvoriť, mohli požiadať príspevok na mzdu zamestnanca vo výške 80% jeho priemerného zárobku, najviac vo výške 1 100 €. Pomoc však nebola poskytnutá včas a v takých rozmeroch, ako bola sľubovaná.

Sociálny dopad

17. 10. 2020 sa pred Úradom vlády Slovenskej republiky konal nepovolený protest proti epidemiologickým opatreniam a vláde Igora Matoviča. Protestovali aj napriek zákazu zhromažďovania sa nad 6 osôb. Napriek upozoreniam polície na dodržiavanie protipandemických opatrení, tieto opatrenia dodržiavané neboli. Protestujúcim sa nepáčilo, že vláda v rámci opatrení proti šíreniu koronavírusu zrušila športové podujatia, obmedzila návštevu podnikov a reštaurácií a zaviedla povinné nosenie rúšok. Protestujúci kričali, že im vláda opatreniami berie prácu. Chuligáni a výtržníci mali na proteste aj svetlice, dymovnice a zápalnú pyrotechniku, ktoré hádzali za brány úradu vlády. Na policajtov a úrad vlády hádzali aj fľaše, kamene a dlažobné kocky. Už pri neúnosnom vyvádzaní zasiahli policajti tak, že vytvorili koridor pred bránou a múrmi úradu, neskôr použili slzný plyn a vodné delo. Na mieste protestu zasahovali ťažkoodenci, policajné psy, služobné kone a antikonfliktný tím.

Dňa 17. 11. 2020 sa už vo viacerých mestách konali protesty proti epidemiologickým opatreniam a vláde, kde žiadali odstúpenie Igora Matoviča.

Opatrenia

Repatriácia občanov Slovenska zo zahraničia

Od polovice marca 2020 začalo Ministerstvo zahraničných vecí a európskych záležitostí SR (MZVEZ SR) organizovať skupinovú prepravu Slovákov, ktorí o to prejavili záujem, letecky či autobusmi na Slovensko. Občania vracajúci sa skupinovo zo zahraničia museli povinne ísť do štátnej karantény v zariadeniach určených Ministerstvom vnútra Slovenskej republiky na 14 dní. Vláda začala Slovákov zo zahraničia umiestňovať napr. v Gabčíkove, v Piešťanoch a iných miestach. Od 28. marca štát začal pre ubytovanie repatriantov využívať aj stredoškolské internáty.

Karanténa rómskych osád

Z dôsledku potvrdenia vyššieho počtu nákaz aj v niektorých rómskych osadách, boli tieto osady preventívne dané celé do karantén. Nakoľko išlo o tisíce rómov, ostrahu dodržiavania karanténnych opatrení a zásobovanie zaisťovali Ozbrojené sily Slovenskej republiky.

Podľa Úradu verejného zdravotníctva Slovenskej republiky za celé obdobie pandémie COVID-19 bolo v systéme EPIS evidované k 7. 12. 2020 celkom 126 469 prípadov pozitívnych osôb. Z toho bolo 10 505 prípadov diagnostikovaných antigénovými testami. Za toto obdobie bolo vykonaných 1 156 546 PCR testov – pozitivita 10,9%.

Zo sveta a Slovenska teraz prejdeme na Gemer a samotnú Rožňavu...

Mor, cholera, šarlach na Gemeri a v Rožňave

Rovnako, ako aj dnes vydávajú zodpovední za zvládnutie pandémie svoje príkazy a nariadenia, tak tomu bolo aj v minulosti v prípade tzv. morových traktátov, pričom ten najstarší bol vydaný v roku 1321! Traktáty obsahovali nariadenia, predpisy, rádové pravidlá, odporúčajúce správanie sa v kostole, prísne dodržiavanie pôstnych dní, či modlitby za odvrátenie moru. Keďže najstaršou rehoľou, pôsobiacou na území mesta Rožňavy bola Spoločnosť Ježišova (jezuiti), je zaujímavé sledovať práve ich postoje a aktivity v časoch epidémií. Aj keď sú naše možnosti bádania v kronike rezidencie a ročných hláseniach veľmi obmedzené, za predpokladu podobnosti rádových regúl, môžeme vychádzať z analógií a oprieť sa o podobné pramene z českých krajín. Tie svedčia o tom, že jezuiti sa už od roku

1540, pred oficiálnym schválením regúl venovali aj služby v špitáloch ako duchovní, alebo ako ošetrovatelia. Pátri poskytovali predovšetkým útechu v rozhovoroch, rozdávaním almužien, či prisluhovaním sviatosti posledného pomazania. Jezuitskí rehoľníci v časoch epidémií úzko spolupracovali s lekármi a svetskou mocou. A hoci sa nevzdelávali v odbore medicína, skutočnosť, že mnohí z ich radov sa sami nakazili a umreli, ich primäla ku vzdelávaniu a zdokonaľovaniu sa aj v tomto odbore. Z ich radov vzišli viacerí lekári (v minulosti to bol *physicus* alebo *chirurgus*). Rovnako to platí aj o lekárnictve, ktoré patrilo dlhé obdobia k doméne jezuitských rehoľných domov.

Posledná fáza stavovských nepokojov – protihabsburských povstaní spôsobili v každom meste hospodárske, vojenské škody a straty na životoch. Epidémiu moru z rokov 1708 až 1711 označujú historici za krajiniskú pandémiu, ktorej v rámci Uhorska a Sedmohradska prišlo o život pol milióna ľudí. Tak tomu bolo aj v Rožňave, kde bolo obyvateľstvo zdecimované morom, ktoré postihlo mesto v mesiacoch máj až polovica augusta roku 1710, kedy zomrelo až 2 025 obyvateľov mesta. Postihnutie mesta morom zaznamenali do zápisnice mestskej rady takto: *...boží bič v podobe morovej nákazy zavítal do nášho úbohého mesta...* Je pomerne obtiažne určiť, aký podiel mali tieto straty vzhľadom k celkovému počtu obyvateľov. Až ďalšie záznamy, vyhotovené začiatkom roka 1711, prinášajú aj údaje o počte zomrelých a preživších v jednotlivých domoch. Aj v tomto období sa počet smrteľných prípadov približoval k tisícke. Bolo by zaujímavé poznať miesto, kde v Rožňave (resp. kde v rámci pôvodnej jezuitskej rezidencie) ošetrovali pacientov, obzvlášť tých, ktorí trpeli vysoko infekčnými chorobami. Zachovali sa nám správy o rožňavskom mestskom špitáli, ktorý však v kritickom roku 1710 vyhorel a nahradil ho až ďalší, ktorý postavili vďaka štedrej finančnej pomoci baróna Juraja Andrássyho v rokoch 1712 až 1719. Mestská kniha Rožňavy a archívne dokumenty magistrátu naprieč celým 18. a 19. storočím prinášajú informácie o výskyte morovej a cholerovej epidémie, či šarlachu. Pravidelne sa vydávali župné a mestské obežníky s inštrukciami, ako sa chrániť pred epidémiou, v ktorých sa zdôrazňuje ukáznený a zbožný život, vykázanie zvierat z príbytkov, umývanie rúk a dezinfekcia domov octovou vodou, chorí sa mali nahlasovať na radnici a potom presunúť do karantény – do tzv. skúšobných, kde sa zisťovalo, či nejde o mor. Tovar, ktorý sa mal dostať do mesta, prechádzal dezinfekciou v tzv. kontumačných stanicách.

Ďalšia – avšak oveľa dlhšia krajiniská pandémia zasiahla Uhorsko v rokoch 1731 až 1744. Opatrením panovníka na nedostatok civilných lekárov bolo to, že do miest a stolíc povolávali vojenských lekárov. Takto sa v roku 1721 dostal do služieb Rožňavy a Gemerskej stolice aj Prus Kristián Paecken. Vďaka jeho odbornosti a zaničeniu boli straty na životoch oveľa miernejšie, ako v predchádzajúcich rokoch. Svoje skúsenosti v oblasti boja s epidémiou napísal pre potreby ľudí *Praescriptio domini doctoris Rosnaviensis Christiani Peken in negotio contagionis (Predpis rožňavského lekára Kristiána Paeckena v prípade akejkoľvek nákazy)*. Poslednou zmienkou o cholere v 18. storočí je obežník hlavného slúžneho proti cholere a spôsobe pochovávanía obetí tohto ochorenia z roku 1771.

V 19. storočí cholera potrápila Rožňavu vo viacerých vlnách, a to v roku 1831, kedy sa v správe zdravotníckeho komisára uvádza, že v období od 18. augusta do 29. septembra 1831 zomrelo 106 ľudí, v roku 1832 si mesto vo svojom účtovníctve viedlo aj výdavky na cholеровú epidémiu. Aj obežníky vydané v rokoch 1873 a 1884 oznamujú o výskyte cholery v župe a o šírení epidémie šarlachu. V roku 1893 mesto zriaďuje nemocnicu pre infekčných pacientov (pramene ju lokalizujú do blízkosti terajšej križovatky Ulic betliarska a špitálska).

Ľudia z vd'achnosti za zažehnanie nebezpečenstva nákazy, alebo z vd'aky za prekonanie choroby stavali morové alebo mariánske stĺpy (či súsošia), a tak sa stali doslova bežnými súčasťami barokových námestí. Tak tomu bolo aj v Rožňave. Spomienkou na morovú epidémiu aj v našom meste je kamenný (pieskovcový) stĺp pred Biskupskou rezidenciou, vo vrchole ktorého je umiestnená plastika Nepoškvrnenej Panny Márie (Immaculaty) stojacej na zemeguli, pričom nohou zašľapuje hada. Panna Mária je tu zobrazená s rozpustenými vlasmi, s rukami zopnutými v modlitbe a so zlatou svätožiarou s dvanástimi hviezdami. Neskôr, okolo roku 1736 túto sochu doplnili nižšie – na podstavci umiestnené plastiky sv. Floriána a sv. Jána Nepomuckého, patróna Rožňavskej diecézy. Súsošie obkolesovalo kované ozdobné zábradlie. V polovici 20. storočia sa tieto dve plastiky premiestnili na nádvorie rezidencie, kde sa dodnes zachovala iba plastika sv. Jána Nepomuckého. Sochy sediacich anjelov, ktoré sa pôvodne nachádzali pri päťke stĺpa, sa nezachovali vôbec, sv. Florián sa na nádvorí rezidencie vážne poškodil. V rokoch 1998 až 1999 sa vzhľadom na zlý stav súsošia pristúpilo k ich reštaurovaniu, pričom pôvodná socha P. M. Immaculaty bola nahradená kópiou. Originál je uložený v galérii Banického múzea v Rožňave.

K morovej epidémii sa viaže aj votívny obraz Božej Matky Márie s rozmermi 155x76 cm. Obraz je kópiou ikony *Salus Populi Romani*, (*Záchrana rímskeho ľudu*) a viaže sa k morovej epidémii, ktorá zúrila v 6. storočí v Ríme. Jej originál sa od tých čias nachádza v kostole Santa Maria Maggiore v Ríme. Kópia obrazu bola pôvodne umiestnená v katedrále, dnes sa nachádza v Bakóczovej, alebo tiež Zimnej kaplnke. Obraz je dielom neznámeho autora z obdobia a nápis na ňom odkazuje na aktivity jezuitov, ktorí prostredníctvom tohto obrazu vyprosovali ochranu Rožňavčanov pred nákazou „čiernej smrti“.

Nápis v dolnej časti obrazu

FIDeLIs Mater soCIetatIs IesV, protegItO a pestis Labe eXIItIIsque RosnaVIenses, čo v preklade znamená:

Verná Matka, ochraňuj Spoločnosť Ježišovu a Rožňavčanov od zla nákazy a zániku (smrti).

Ukrýva zvláštny spôsob datovania, tzv. chronostikon, na základe ktorého je možné spojiť obraz so spomínanou morovou epidémiou v roku 1731.

Morový stĺp v minulosti

...a dnes

Všetko na väčšiu Božiu slávu

Pokračovaním aktivít pátrov Spoločnosti Ježišovej (SJ) v Rožňave v záujme odvrátenia morovej epidémie v meste v tridsiatych rokoch 18. storočia môže byť aj výstavba rožňavskej Kalvárie, vypínajúcej sa nad mestom, na najnižšom z Troch vrchov. Stavbu Kalvárie inicioval František Szabó, predstavený rožňavskej rezidencie SJ. Požehnanie a povolenie jej výstavby vydal ostrihomský arcibiskup a uhorský prímás Imrich Esterházy v roku 1734. Tak, ako aj mnohé iné budovy, aj komplex Kalvárie mohol vzniknúť vďaka finančnej podpore zámožných mešťanov. V prípade Rožňavy, ako to dokumentuje štít s d'akovným nápisom na vrcholovej kaplnke, to bol Jakub Steer a jeho manželka Katarína v roku 1741. Kostol, zasvätený Sedembolestnej Panne Márii chránil kamenný múr, do ktorého vsadili jednoduchú zvonnicu pre tri zvony, vyhotovené v rokoch 1744 a dva v roku 1798. Za kostolíkom stál Kristov hrob a na najvyššom mieste kríž. Viac ako dvesto rokov prichádzali veriaci na procesie, ktoré sa konali na Veľký piatok, na sviatok Povýšenia sv. kríža a Sedembolestnej Panny Márie.

Kalvária sa v posledných desaťročiach stala predmetom ničenia vandalov, ktorí prenikli aj do kostola, odcudzili z neho viacero pamiatok. Rovnaký osud postihol aj zvony. Jeden z nich sa podarilo v nedávnej minulosti zrekonštruovať a vystavený v katedrále čaká na svoj čas návratu...

Zdroj: Literatúra:

Bálint Sándor: Ünnepi kalendárium. II. Bp. 1977. 155.

Gangel, Judit. Rozsnyó műemlékei, 1942

Szilárdfy Zoltán: A magyarországi kegyképek és szobrok tipológiája és jelentése. Bp. 1994. 24–25.

„Španielska epidémia na Gemeri“ pred sto rokmi

Práve pred sto rokmi sa svet spamätával z poslednej vlny najväčšej pandémie v histórii ľudstva. Španielska chrípka zabila v rokoch 1918 až 1920 medzi 20 až 50 miliónmi ľudí, viac než prvá svetová vojna. Ochorela tretina svetovej populácie.

Prvé prípady nákazy v Uhorsku zaznamenali začiatkom leta 1918. Choroba si vyžiadala najviac obetí vo vekovej kategórii 14 – 35 rokov a jej rýchly priebeh ľudí veľmi vystrašil. Nedostatok lekárov a liekov, neodborná starostlivosť a ťažkosti s prepravou pacientov prispeli k zhoršeniu choroby, nehovoriac o tom, že sa nakazilo aj veľa lekárov a zdravotných sestier. Cenzúra počas vojny s cieľom udržať morálku minimalizovala prvotné správy o chorobe a úmrtnosti v Nemecku, Spojenom kráľovstve, Francúzsku a Spojených štátoch. Aj preto sa správy o nákaze spočiatku objavovali v novinách len sporadicky, vo forme malých článkov.

Priblížim Vám, čo o tejto udalosti písali dobové regionálne noviny týždenník „SAJÓ-VIDÉK“, vydávaný v Rožňave a archívne dokumenty fondu Magistrát v Rožňave uložené v archíve biskupského úradu v Rožňave.

Dňa 3. októbra bol doručený telegram na magistrát mesta s výzvou, aby boli školy a internáty okamžite zatvorené, minimálne do 12. októbra 1918. O stave chorobnosti študentov a žiakov, ktorí ochoreli, vypovedajú povinné hlásenia zo škôl a ústavov hlavnému okresnému lekárovi. Starosta mesta mal následne povinnosť každý pondelok nahlasovať počty nakazených a chorých podžupanovi v Rimavskej Sobote. Školy mali byť nariadením podžupana zatvorené do 12. októbra 1918. Toto nariadenie bolo nakoniec viackrát predĺžené s odporúčaním až do 3. novembra.

Prvé dva články boli vytlačené v týždenníku Sajó vidék, vo vydaní zo 17. októbra 1918, v ktorých bola verejnosť oboznámená o tom, že nákaza sa žiaľ šíri aj v Rožňave a okolí. Najmä v okolitých dedinách, aj napriek úsiliu lekárov a zdravotného personálu pribúdali úmrtia. Priamo v Rožňave mala chorobnosť miernejší priebeh, a úmrtnosť bola nízka. Verejnosť bola vyzvaná, aby aj naďalej boli dodržiavané protiepidemiologické opatrenia, ktoré vydalo ministerstvo vnútra pre župy, na zastavenie „Španielskej nádchy“, ako noviny túto chorobu pomenovali. Samotné prejavy choroby boli popísané začínajúcimi príznakmi, ako malátnosť, zimnica, premenlivé návaly tepla, ku ktorým sa následne pridali nádcha, zápaly očí, bolesti hlavy, kašeľ, bolesti chrbta a končatín. Nariadenie varovalo občanov, že infekcia sa šíri sekrétmi z nosa, úst a pľúc, kýchnutím, kašľaním, ako aj priamym dotykom s chorým a dotykom s predmetmi, ktoré nakazený používal alebo sa ich dotýkal. Každý, kto prišiel do kontaktu s takouto osobou, mal povinnosť sa dôkladne umyť, vyplachovať si ústa a dbať na to, aby neprechladol. Po vyzdravení chorej osoby sa mal jeho byt dôkladne poupratovať a vyvetrať. Čistota prostredia a predmetov bola všeobecne odporúčaná. Obzvlášť sa mali ľudia vyhýbať uzavretým a preplneným priestorom, ako boli zábavné podniky, výčapy a hostince, nakoľko v takto preplnených priestoroch sa nákaza šíri najviac. Každý sa mal vo vlastnom záujme vyhýbať takýmto priestorom, ako aj preplneným a špinavým dopravným prostriedkom, ktoré boli vhodným priestorom na rozširovanie nákazy. Podžupan bol týmto nariadením vyzvaný, aby dbal o všeobecné zabezpečenie čistoty verejných priestorov, priestranstiev a dopravných prostriedkov. Nariadenie bolo doplnené odporúčaním pre školy, v ktorých, ak sa nákaza objavila, mali byť neodkladne uzavreté na päť dní. Ešte v novembri, ako uvádzajú hlásenia na magistrát, pribúdali v meste prípady s chrípkovým ochorením, ale už len v malom množstve 5 - 6 ľudí. Školy začali s výučbou 4. novembra. Vo vydaní z 21. novembra 1918 sa objavil krátky článok, ktorý informoval o správe župného hlavného lekára, o počte nakazených osôb. K dátumu do vydania článku bolo v Gemerskej župe evidovaných 18 000 prípadov ochorenia a 450 úmrtí, s 2,5% indexovým číslom úmrtí. Najviac prípadov, 3 780, bolo zachytených v okrese Tornaľa. Najmenej, 573 v okrese Jesenské. V Rimavskej Sobote bolo 897 chorých a 43 úmrtí. Stav sa následne upokojoval, a choroba sa objavovala už len sporadicky. Počet chorých klesol natoľko, že podžupan svojim nariadením z 10. novembra oslobodil lekárov, nemocnice, sirotince a školy od povinnosti nahlasovania prípadov nákazy. Španielska chrípka bola 14. novembra 1918 v regióne už na ústupe.

Zdroj: MV SR, Štátny archív v Košiciach, pracovisko Archív Rožňava: týždenník SAJÓ-VIDÉK 1918, fond: Magistrát mesta Rožňava 1323 – 1922.

„Rožňavská choroba“

Podľa mestskej kroniky z roku 1951, budem citovať: „V máji 1951 sa vyskytli v Rožňave neobvyklé ochorenia občanov, ktoré sa prejavovali v bolesti hlavy, oslabnutím a zvracaním. Hromadné ochorenia občanov vyvolali medzi zdravotníkmi neobyčajný rozruch a medzi občanmi paniku. Do nemocnice sa dostalo 311 ľudí, mnohí po vyšetrení ostali v domácom ošetrovaní. Stovky ochorených zatajili svoje ochorenie, pretože sa báli následkov nemocničného liečenia. Konali sa lekárske prehliadky rodín a pre nedostatok miest v nemocnici mnohí nemocní boli ošetrovaní zdravotným personálom doma. Pre obyvateľov mesta sa vyhlásila prísna karanténa. Chorobné znaky sa ojedinele vyskytli aj v Rudnej a Nadabulej. Lekári okresného sídla nevedeli určiť pravú príčinu ochorenia, ani diagnózu určiť, čo v radoch občanov vyvolalo ešte väčší strach. V Rožňave nebolo virologické oddelenie, preto vyšetrenie vírusov sa muselo prevádzať inde. Okresné orgány z dôvodu bezmocnosti zavolali na pomoc významných a chýrnych lekárov, ako laureáta štátnej ceny a virológa Dr. Blaškoviča, Docenta Dr. Rašku, neurológa profesora Henera z Prahy a ďalších ktorí prevádzali komplexné a špeciálne vyšetrenie nemocných, no diagnózu sa im nepodarilo určiť. Preto choroba a jej hromadný výskyt vyvolali v zdravotníckom svete a v celej republike veľký ohlas a mimoriadnu pozornosť. Našiel sa údajne vírus, ktorý nevedeli zaradiť do príslušnej skupiny a určiť jeho pôsobenie, preto sa potom choroba nazvala „*rožňavskou chorobou*“. Ochorenie svojho vrcholu dosiahlo koncom mája a začiatkom júna a potom začala ustupovať. Následkom tejto choroby zomreli len dvaja občania, u ktorých sa vyskytli aj iné komplikácie. Bolo veľmi nepríjemné pre Rožňavčana, keď aj dlhší čas po tomto výskyte choroby sa objavil kdekod'koľvek mimo mesta, všade sa od nich ľudia izolovali a považovali ich za veľmi nebezpečných, ktorí môžu každého nakaziť. Napriek veľkej panike a strachu občanov chorobu sa podarilo celkom likvidovať a na šťastie u ochorených ani po mesiacoch sa neobjavili žiadne následky a príznaky zmien. Mnohí z ochorených boli povinne pozývaní do Prahy na vyšetrenie vo vedeckých ústavoch, avšak tu nezistili nič konkrétneho a nezistila sa ani príčina ochorenia. V spomienkach občanov i zdravotníkov však zanechala nepríjemné spomienky“.

Napriek pretrvávaniu pandémie vidíme v dejinách ľudstva aj postupné znižovanie úmrtnosti. Vďačíme za to nielen zlepšujúcej sa zdravotnej starostlivosti, ale aj pochopeniu faktorov, ktoré prispievajú k šíreniu infekčných chorôb. Len tak dokážeme s epidémiami bojovať alebo aspoň zmierniť ich dopad.

COVID-19 a Rožňava

Prvýkrát sme o nebezpečnej vírusovej infekcii počuli v médiách v roku 2019 november/december. Informácie unikli z Číny, kde údajne vo viacmiliónovom meste Wu-Chan v populácii identifikovali vírusovú chorobu spôsobenú vírusom SARS COVID-19. Prvé nepotvrdené informácie rozprávali o tom, že išlo o konzumáciu rôznych zvierat s následnou infekciou človeka.

Slovenská republika patrila v prvých mesiacoch pandémie k najmenej zasiahnutým krajinám na svete. Prvé ochorenie v okrese Rožňava bolo potvrdené 16. 3. 2020.

Regionálny úrad verejného zdravotníctva Rožňava

V roku 2020 v okrese Rožňava ako aj na celom Slovensku bolo nosnou problematikou činnosti oddelenie Preventívne pracovné lekárstvo a toxikológia (PPLaT) plnenie úloh prijatých na zabránenie šíreniu ochorenia COVID 19. Plnili sa úlohy v súvislosti vykonávaním epidemiologického šetrenia osôb s potvrdeným výskytom koronavírusu SARS-CoV-2 a ich úzkych kontaktov a tiež Štátny zdravotný dozor (ŠZD) bol prednostne zameraný na kontrolu opatrení Úradu verejného zdravotníctva Slovenskej republiky v súvislosti s uvedeným ochorením. Uvedená skutočnosť sa prejavila aj v činnosti u výrobných a nevýrobných subjektov, kde s cieľom zabezpečenia funkčnosti bolo prioritou vypracovať a realizovať stratégiu protipandemických opatrení. Podľa vyjadrenia RÚVZ sa v nosných výrobných závodoch podarilo zamedziť nefunkčnosti a prevádzky pracovali bez prerušenia práce.

Epidémie

V roku 2020 Regionálny úrad verejného zdravotníctva v Rožňave evidoval 5 epidémií v súvislosti s pandemiou ochorenia COVID-19. Dve epidémie boli lokalizované v zariadeniach sociálnych služieb pre seniorov v Rejdovej a Betliari. Jedna vznikla v Nemocnici s poliklinikou sv. Barbory v Rožňave na internom oddelení a dve epidémie boli lokalizované v obciach Kunová Teplica a Vlachovo. Pozitívnym osobám bola nariadená izolácia, kontaktom bola nariadená karanténa, povinnosť monitorovať svoj zdravotný stav, a každú zmenu hlásiť ošetrojúcemu lekárovi. V ohniskách boli nariadené aj ďalšie iné protiepidemiologické opatrenia, ako je zvýšená dezinfekcia, dekontaminácia, zdravotná výchova a pod. Hlásených v epidemiologickom informačnom systéme bolo spracovaných 1 696 prípadov prenosných ochorení, z toho sa týkalo 1 293 prípadov ochorenia COVID-19.

Nakazenosť v meste Rožňava

Prvým obyvateľom mesta Rožňava, ktorý sa nakazil **ochorením COVID-19**, bola 27-ročná žena, ktorá sa chorobou nakazila pri pobyte v Nemecku. Ochorenie jej bolo potvrdené **30. 3. 2020** PCR testom a prebiehalo bez príznakov. Prvých 14 dní izolácie prežila v karanténnom stredisku v Liptovskom Mikuláši. V domácej izolácii bola až do 12. 5. 2020, kedy bola po troch negatívnych výsledkoch - čo bola v tej fáze pandémie prax - vyhlásená za zdravú. Ďalší prípad sa vyskytol 14. 4. 2020 u 39-ročnej ženy z mestskej časti Nadabula, ktorá bola v marci 2020 v kontakte s dvoma osobami, ktoré sa vrátili z Nemecka. Jej ochorenie prebiehalo bez príznakov. Dňa 14. 4. 2020 pribudlo u obyvateľov mesta ďalších 7 prípadov. Jedna pacientka bola administratívnu pracovníčkou, jeden pacient žil dlhodobo mimo mesta a jeden bol vodičom medzinárodnej dopravy. Ďalšie 4 potvrdené prípady boli zamestnanci NsP Rožňava, ktorých nákaza mala pravdepodobne spoločný pôvod. Medzi obyvateľmi mesta sa ochorenie v mesiacoch máj a júl 2020 nepotvrdilo. V júni bol zaznamenaný 1 prípad, v auguste a septembri po 2 prípady. V októbri 2020 sa pandémia začala naplno prejavovať aj v našom meste. Medzi obyvateľmi bolo za mesiac október a rovnako aj november potvrdených po 53 prípadov COVID-19. Počet prípadov ochorenia v meste Rožňava k 31. 12. 2020 bolo 491, z toho bolo zistených PCR testom 248 a antigénovým 243.

Najviac zaznamenaných prípadov bolo v mesiaci december a najmenej prípadov, resp. ani jeden nebol zaznamenaný v mesiacoch máj – júl 2021. V okrese Rožňava bolo najviac ochorení na COVID-19 až 297 prípadov vo vekovej skupine 35 – 44 rokov. Prvé úmrtie v okrese bolo zaznamenané v októbri 2020, 82 ročný muž z Bohúňova. Mesto Rožňava zaznamenalo prvé úmrtie Rožňavčanky v mesiaci november 2020, bola to 93 ročná polymobídna pacientka privezená RZP pre febrilitu – anamnesticky COVID-19. Dňa 31. 10. 2020 testovaná na AG (antigénovým) testom na COVID-19 s pozitívnym výsledkom. Subfebrilita do 37,5°C, nasadená kompletná liečba, napriek tomu stav zhoršený, bola slabá, mala odmietavý prístup k príjmu jedla a trpela dýchavičnosťou. Dňa 8. 11. 2020 konštatovaný exitus letalis. Najstarší pozitívny v okrese bola 95-ročná žena a najmladší 2-ročný chlapec.

Najstarší pacient v meste Rožňava bola 93-ročná žena a najmladší 8-ročný chlapec.

Regionálny úrad verejného zdravotníctva musel spolu s Obchodnou akadémiou v Rožňave, Okresným úradom v Rožňave, Dobrovoľnými hasičmi v Rožňave, Okresným policajným zborom v Rožňave a Slovenským červeným krížom zorganizovať karanténne stredisko v priestoroch internátov obchodnej akadémie, nakoľko zo zahraničia bolo importovaných 8 ochorení COVID-19. Podľa pohlavia sa jednalo o 5 mužov a 3 ženy. Najviac prípadov bolo hlásených u osôb prichádzajúcich z Nemecka. Repatrianti v priestoroch internátu pobudli 3 týždne, nebolo hlásené žiadne úmrtie.

Mesto Rožňava

Prvé celoplošné testovanie prebiehalo tak ako aj na celom Slovensku 30. 10. - 1. 11. 2020. Rožňava patrila medzi okresy s najnižším percentom pozitívnych – 0,29 %. Testovalo sa na

14 odberných miestach v desiatich lokalitách. Imobilní a nevidiaci občania boli uprednostňovaní od 7.00 hod. do 9.30 hod. v odbernom mieste na Mestskom úrade Rožňava, ktorý má bezbariérový prístup. Do testovania sa pravidelne zapájali aj samotní zamestnanci mestského úradu v počte 39, ktorí vykonávali na odberných miestach administratívne práce.

Mesto v tejto krízovej situácii pre pomoc občanov zriadilo linku pomoci, ktorá bola určená prioritne pre osamelo žijúcich seniorov a ľudí so zdravotným znevýhodnením, ktorí nemajú v našom meste blízku rodinu alebo príbuzných a taktiež zabezpečovalo:

- nákup základných potravín, drogérie
- nákup / výberu liekov z lekárne
- bezplatne rúška
- vybavilo zabezpečenie obedov prostredníctvom SČK

Počas prvých 4 týždňov sa prijalo na linke pomoci takmer 300 hovorov. Viac ako 80 % žiadostí sa týkali pomoci so zabezpečením rúšok. Tie sa v spolupráci s mestskou políciou rozniesli do schránok v počte viac ako 300 ks. Pomoc pri zabezpečení nákupov bola poskytnutá 20 obyvateľom a 8 obyvateľom bola zabezpečená donáška obedov.

Aktivity v čase pandémie

Komunitné centrum Rožňava

Činnosť v roku 2020 bola zameraná najmä na prevenciu proti šíreniu koronavírusu. Pozostávala z priebežného poskytovania informácií v súvislosti s opatreniami a obmedzeniami (distribúcia letákov) za účelom predchádzania a zamedzenia šíreniu pandemického ochorenia, rozoznávania príznakov a dôležitosti používania ochranných prostriedkov ako aj starostlivosť o rúška pre zachovanie sterility. Zabezpečovala sa pomoc deťom zo severnej časti mesta pri prístupe k učebným materiálom a usmernení vo vyučovaní.

Kultúrno-kreatívne centrum Kláštor poskytlo 330 ks rúšok pre dospelých a ***Slovenský Červený kríž*** 210 ks rúšok pre deti. Rúška boli za spolupráce príslušníkov miestnej občianskej poriadkovej služby poskytnuté obyvateľom severnej časti mesta a mestských častí Rožňavská Baňa a Nadabula.

Aktivity terénnej sociálnej práce

Terénne sociálne pracovníčky svojpomocne šli pre občanov zo severnej časti dvojvrstvové bavlnené rúška, o ktoré bol každý deň mimoriadny záujem. V prvej vlne pandémie bolo odovzdaných 60 kusov ochranných rúšok pre dospelých a 47 ks pre deti. Každé rodine bolo okrem toho poskytnuté aj mydlo a informačný leták – COVID-19. Od 8. apríla 2020 mali možnosť všetci obyvatelia severnej časti mesta, ktorí nemajú prístup k zdroju pitnej vody, navštíviť pracovisko TSP na Krátkej ulici v Rožňave a bezplatne si odobrať z pristavenej cisterny pitnú vodu.

Denné centrum

Spomeniem aj Denné centrum v Rožňave, nakoľko jej členovia patria medzi najrizikovejšie osoby voči chorobám. V súvislosti s vysokým výskytom koronavírusu a šíriacou sa pandemiou na Slovensku sa naplánované akcie v dennom centre konali len do konca februára 2020. V prvej polovici marca bolo centrum pre verejnosť zatvorené. Znova otvorené bolo začiatkom júla, čo dôchodca aj v plnej miere využili, ale pre istotu sa radšej stretávali v exteriéri centra. Počas pekných teplých dní opekali, posedávali v altánku, alebo priamo v rámci možností sa realizovali v záhradke. Po letných mesiacoch zas prišiel vzostup pandémie, čo u členov vyvolalo strach a obavy z ochorenia, a tak plánované aktivity na jeseň a zimu neboli uskutočnené. Z rizika ochorenia sa najviac obávali seniori vo veku nad 80 rokov a osoby so zlým zdravotným stavom trpiacimi inými ochoreniami. Počas roka v priestoroch rozdávali bezplatne ochranné rúška, ktoré zabezpečilo mesto Rožňava a taktiež sa poskytovala poradenská služba ako v podobe osobného poradenstva, aj cez linku pomoci.

Mesto Rožňava dňa 31. 3. 2020 o 20.00 hod. za spolupráce všetkých občanov Rožňavy uskutočnilo najkrajšiu a najväčšiu ĎAKOVAČKU pre všetkých tých, ktorí v týchto ťažkých časoch chodili do práce a riskovali svoje životy pre všetkých obyvateľov mesta a jeho okolia. Program začal o 19.56 hod., keď moderátor vyzval Rožňavčanov zhasnúť všetky svetlá v bytoch, následne o 19.58 hod. vyšli na balkóny a okná s mobilmi, zapalovačmi alebo sviečkami. Po spustení hudby obyvatelia mesta zapli mobily a rôzne svetielka a mesto sa rozžiarilo. Po ukončení hudby nasledoval obrovský potlesk pre hrdinov v prvej línii a nasledovalo prekvapenie. Tlieskajúcim Rožňavčanom sa prišli na vozidlách s majákmi poďakovať všetky záchranné zložky aj policajti. Tí brázdili ulice mesta a prešli po každom sídlisku.

Vozidlá záchranej a bezpečnostnej zložky so zapnutými sirénami

„Ďakovačka“ na sídlisku Juh: zľava: Michal Domik a Mgr. Stanislav Székely

Priebeh a dopad pandémie na niektoré inštitúcie v Rožňave

Nemocnica s poliklinikou sv. Barbory Rožňava

Prvé informácie o lokálnych európskych epidémiách prichádzali z Talianska (Lombardia), kde patogén spôsobil veľké množstvo úmrtí na zápal pľúc vyúsťujúci do dýchacej nedostatočnosti. V nasledujúcich týždňoch aj naša okresná nemocnica spolu s RÚVZ boli informovaní o príchode veľmi nákazlivej vírusovej infekcii postihujúcej dolné dýchacie cesty.

Rožňavská nemocnica sa veľmi rýchlo prispôbila. Chirurgické oddelenie z 2. poschodia pavilónu B sa presťahovala na 5. poschodie pavilónu A. Vzniknutý voľný priestor reprofilizovala na covidové oddelenie. Boli vytvorené špecifické miesta, vstupný filter pre nemocničný personál, sklady pre špeciálny zdravotnícky materiál a výstupný filter. V tomto období gro z počtu pacientov prevzala krajská nemocnica Univerzita Louisa Pasteura v Košiciach. Vďaka rýchlemu lockdownu – celoštátnej karanténe, vyhláseniu núdzového stavu a rúznym opatreniam počet hospitalizovaných v 1. vlne pandémie bol v roku 2020 minimálny. Personál nemocnice bol v prvých mesiacoch pandémie plný obáv a neistoty, strachu z nepoznaného. Vo veľmi krátkom čase sa musel výrazne zmeniť celkový chod nemocnice, vytvoriť červené zóny, nastaviť procesy, zabezpečiť dostatok ochranných pomôcok. Dôležité a kľúčové bolo edukovať personál, ako reagovať, ako sa chrániť. Hlavnými témami sa stali epidemiologická situácia, používanie rúšok a respirátorov, karanténa. Bežnou súčasťou ich života sa stalo testovanie, museli zvládnuť výpadky personálu. Isté špecifikum pri liečbe covidových pacientov bolo špeciálne oblečenie tohto personálu – jednorazová chirurgická tunika s nohavicami, skafander s kapucňou, špecifické návleky na obuv siahajúce až na hornú polovicu predkolenia, špecifická čiapka, na ktorú sa natiahla kapucňa zo skafandra. Otvor ústnej dutiny kryl respirátor, ktorý bol ešte krytý ďalším rúškom. Očná sliznica bola krytá okuliarmi, pred ktoré sa ešte natiahol štít – fungovanie typu zväračských kukiel. Horné končatiny boli chránené rukavicami. Takto odetí personál mal sťažnosť komunikáciu s pacientom a museli v tom vydržať pri 8 – 12 hodinových zmenách minimálne 4 hodiny. Najväčšia možná nákaza personálu mohla nastať pri prezliekaní sa. V tomto období hospitalizovaní pacienti boli karanténizovaní, alebo aj pacienti s ľahkým priebehom. Neskôr sa kritériá sprísnila pre znižujúci sa počet voľných lôžok. Datovanie 2. vlny v našom okrese sa vymedzilo na posledné mesiace v roku 2020. Vtedy okresná nemocnica prešla cez ďalšiu reprofilizáciu, v 2. vlne covid oddelenie fungovalo v pavilóne A na 2. poschodí. Zrušili sa priestory ODCH (oddelenie dlhodobo chorých), dočasne zaniklo aj rehabilitačné oddelenie. V tomto období bol prvý pacient prijatý 15. 10. 2020 a tak, ako aj väčšina pacientov bola hospitalizovaná so zápalmi pľúc so súčasnou respiračnou dýchacou nedostatočnosťou, čo znamená, že veľká väčšina pacientov potrebovala nejakú formu kyslíkovej podpory. Najviac pacientov tvorili internistickí pacienti so zápalom pľúc, avšak nižší počet pacientov s potrebou UPV (umelou pľúcnou ventiláciou) liečilo oddelenie OAIM (oddelenie anesteziológie a internej medicíny). Počas pandemickej 2. vlny v nemocnici bola nutná intenzívna starostlivosť o centrálny oxygenačný systém a bolo nutné dovážanie a výmena kyslíkových bômb, kontrolovať ich zásoby, tiež kontrolovať kyslíkové prívody a

prístroje s vyšším prívodom pre mimoriadnu vysokú spotrebu kyslíka. K dispozícii mali 5 UPV a 4 HFNO (vysoko prietoková oxygenácia cez nosovú dieru). Pri vrchole 2. pandemickej vlny bolo prijatých niekedy denne aj 6 až 7 pacientov. Najdlhšie hospitalizovaný pacient v nemocnici pobudol až 2 mesiace. Spolu hospitalizovaných pacientov s ochorením COVID-19 bolo 75, z toho 1 na umelej pľúcnej ventilácii. Nakoľko išlo o nové infekčné ochorenie, v zmysle personálnych možností nemocnice a adekvátneho zabezpečenia starostlivosti o covid pacientov personál „zápasil“ s nedefinovanými štandardmi liečby a diagnostiky a náročnou starostlivosťou o týchto pacientov. Ani v nemocnici sa zamestnanci nevyhli tomuto ochoreniu - ochorelo 80 zamestnancov, z toho 69 zdravotníckych a 11 nezdravotníckych. Našťastie nebolo žiadne úmrtie. Avšak na oddelení mali najviac za tri dni aj 17 úmrtí, najstarší mal 94 rokov a najmladší 72 rokov. Všetci počiatoční pacienti boli indikovaní na pitvu. V zmysle hygienických nariadení zosnulých neobliekali a „balili“ ich do dvoch čiernych plastových vriec – patologických vakoch. Výrazný dopad na nemocnicu bol aj na jej fungovanie v zmysle výrazného ovplyvnenia poskytovania štandardnej medicínskej starostlivosti, mnohým pacientom (non-covid) sa posúvalo poskytnutie zdravotnej starostlivosti. Prebiehala mobilizácia nemocnice a proces reprofilizácie, ktoré boli veľmi náročné a vyčerpávajúce pre zdravotnícky personál.

MUDR. Petrovi Kopeckému, primárovi Oddelenia vnútorného lekárstva tak pribudlo aj covid oddelenie, ktoré prijal ako výzvu, prácu s novou chorobou, s niečím novým, čo ich motivovalo a vo veľa veciach ich ako lekárov posunulo vpred. Práca bola náročná, avšak toto ťažké obdobie by bolo oveľa ťažšie zvládateľné bez podpory kolegov aj celého kolektívu.

Pandémia koronavírusu priniesla zo sebou prísne hygienické opatrenia a zatvorila nemocnice pred návštevníkmi. Naša nebola výnimkou. Pacienti zostali odlúčení od svojich rodín a najmä starší ľudia nevideli svojich blízkych už dlhé týždne. Rožňavská nemocnica preto v spolupráci s telekomunikačným operátorom Orange Slovensko rozhodla začať spájať pacientov s rodinami cez videohovory. Pre nemocnicu spomínaná sieť zapožičala tablety spolu s možnosťou neobmedzeného dátovania, pričom starším pacientom pri hovore asistovala sestra alebo iný zdravotník. Tento druh komunikácie veľmi pomohol, pretože dobrá psychická nálada prispieva aj k zlepšeniu zdravotného stavu pacientov a napomáha liečbe.

Pre pacientov s podozrením na koronavírus nemocnica zriadila samostatný vyhradený priestor, ktorý sa nachádza v infektologickej ambulancii na prízemí pavilónu C (budova polikliniky) so samostatným vstupom. Pracovisko je vizuálne označené.

Verejnosť do rožňavskej nemocnice mohla vstupovať len s rúskom či inou ochranou časti tváre napríklad šatkou, ktorá zakryla ústa aj nos. Sprístupnený bol len jeden vstup do nemocnice, a to hlavný vchod pavilónu B. V čase zvýšenej pandemickej situácie pri vstupe prebiehalo meranie teploty, vyplnenie dotazníka a preukázanie sa negatívnym potvrdením testu.

Polícia

V prvom rade je potrebné uviesť, že COVID sa ako policajtov Okresného riaditeľstva policajného zboru dotkol okrem podmienok výkonu práce aj veľmi osobne, kedy prišli o skvelého kolegu npor. Stanislava Jočšáka, naposledy zaradeného na OO PZ v Rožňave vo funkcii starší referent poverený policajt, ktorý na COVID zomrel vo veku 44 rokov. Výkon služby po línii kriminálnej polície v období protipandemických opatrení mal samozrejme dosah aj na ich prácu, a to v niekoľkých rovinách. Výrazne zmenený výkon služby, kedy mimo činností, ktoré bežne vykonávali, vykonávali aj množstvo činností, ktoré vyplývali pre Policajný zbor v čase vyhlásenia núdzového stavu, ktoré sa nedá všetky vymenovať. Čo sa však dá uviesť je skutočnosť, že Covidové obdobie ovplyvnilo aj trestné konanie. Počas jednotlivých vln evidovali výrazné problémy so zabezpečovaním procesných strán k vyšetrovacím úkonom, čo neúmerne predĺžilo trestné konanie.

Hasičský a záchranný zbor Rožňava

V roku 2020 chod tejto inštitúcie ovplyvnilo ochorenie COVID-19, podobne ako ostatné inštitúcie, vo zvýšenej potrebe osobných ochranných pracovných prostriedkov (rúška, respirátory, ochranné okuliare, ochranné rukavice jednorazové, jednorazové obleky), zvýšenej potrebe dezinfekčných prostriedkov, ako v úprave režimu na pracoviskách. OR HaZZ v Rožňave pre prípady zásahov na miestach s potvrdeným ochorením COVID-19, alebo v marginalizovaných skupinách obyvateľstva, vyčlenilo jedno vozidlo určené na dezinfekciu zasahujúcich príslušníkov, zasahujúcej techniky a vecných prostriedkov priamo na hranici takéhoto miesta určenej veliteľom zásahu, aby sa najviac znížilo riziko zavlečenia ochorenia na príslušníkov našej organizácie. V období od 9. – 14. 11. 2020 bolo na Hasičskej stanici v Rožňave zriadené odberné miesto na testovanie obyvateľstva, kde bolo vykonaných 469 antigénových testov, z ktorých boli 4 vyhodnotené ako pozitívne. Testovanie bolo realizované v spolupráci s OR HaZZ v Košiciach a s Okresným úradom v Rožňave. Samotné ochorenie postihlo aj niekoľkých ich príslušníkov, ale k výraznému ovplyvneniu štátnej služby nedošlo.

Dobrovoľní hasičský zbor v Rožňave (DHZ)

Dobrovoľný hasičský zbor v roku 2020 začal svoju činnosť veľmi netradične. Bol poverený vedením a prevádzkou repatriačného strediska v priestoroch internátnej časti v objekte Obchodnej akadémie v Rožňave. Činnosť bola zahájená 11. 4. 2020 a s krátkymi prestávkami trvala do 20. 5. 2020, pričom sa v stredisku vystriedalo 5 skupín repatriantov. Členovia DHZ sa starali o dezinfekciu priestorov strediska a v spolupráci so Slovenským červeným krížom zabezpečovali stravu pre repatriantov. O prevádzku sa starali aj členovia okolitých DHZ, nakoľko bolo potrebné zabezpečiť 12 hodinové zmeny. Po ukončení prevádzky repatriačného strediska v letných mesiacoch sa členovia DHZ vrátili do „normálnych“ koľají a zabezpečovali protipožiarne asistenčné hliadky na kultúrno spoločenských akciách na území mesta Rožňava ako bol aj Koncert pre Alexa, koncert skupiny Kollárovci a podobne. Samozrejme počas celého obdobia sa členovia školili a zdokonaľovali sa hlavne v práci s dezinfekčnými prostriedkami a ochrannými pomôckami nakoľko bola očakávaná ďalšia potreba tejto činnosti. Napriek nie dobrej situácii pokračovali aj práce na rekonštrukcii hasičskej zbrojnice v Rožňave. S príchodom jesenných mesiacov sa začala príprava celoplošného testovania na COVID-19. Členovia boli poverení vykonávaním dezinfekcie všetkých odberných miest na území mesta počas prestávok v testovaní a odvážaní nebezpečného materiálu. Taktiež dezinfikovali ulice, autobusové zastávky, lavičky a priestory parkov. Na dezinfekciu použili antibakteriálny prípravok Dezintol. Celkovo pre mesto túto nápomocnú činnosť vykonávali 8 členovia DHZ Rožňava s 2 kusmi techniky. Počas celého roka členovia DHZ Rožňava v celkovom počte 15 odpracovali niekoľko stoviek hodín pre obyvateľov mesta a pre zvýšenie ich bezpečnosti v meste.

Dobrovoľní hasiči dezinfikujú park na Námestí baníkov

Slovenský Červený kríž územný spolok Rožňava (SČK ÚS)

To čo sa začalo pre ľudské oko neviditeľným, sa premenilo na hospodársku krízu, ktorou sa zamestnanci, dobrovoľníci a prijímatelia sociálnej služby slovenského červeného kríža Rožňava stali súčasťou.

Rok 2020 bol pre všetkých mimoriadny a pandémia koronavírusu značne ovplyvnila nielen každodennú prácu všetkých zamestnancov SČK aj ich klientov. Celkovo rýchly nástup ochorenia na celom svete vytvoril kritický nedostatok aj ochranných pomôcok, ktorých bolo nedostatok a ktoré potrebovali nutne na výkon svojej práce. Aj oni hneď na začiatku pandémie zareagovali na zabezpečenie ochranných pomôcok, a preto začali svojpomocne so šitím rúšok a zabezpečovali si ďalšie ochranné pomôcky ako napr. dezinfekcia, gumené rukavice, ochranné oblečenie, atď. Boli medzi prvými, kto pomohol príslušníkom polície s ochrannými rúškami. Prvé opatrenie proti pandémie bolo prijaté dňa 6. 3. 2020. V tomto čase sa pripravovali na potravinovú pomoc, POPO-FEAD. Potravinové balíky distribuovali do dvoch okresov, a to Rožňava a Revúca. Dňa 12. 3. 2020 bola vyhlásená mimoriadna situácia. V Rožňave zasadal krízový štáb, ktorého súčasťou bol aj SČK a od 15. 3. 2020 bol vyhlásený núdzový stav. Zavedená bola 14-dňová karanténa, čo vlastne znamenalo, že tí, čo sa vracali domov zo zahraničia museli ostať v domácej izolácii. Na územie Slovenska sa mohli dostať len obyvatelia, ktorí mali na Slovensku trvalý alebo prechodný pobyt. K prvým takýmto návratcom - repatriantom v Rožňave, ktorí mali zabezpečené ubytovanie v školskom internáte na Obchodnej Akadémii v Rožňave išli práve zamestnanci SČK v Rožňave. Taktiež im prostredníctvom prepravnej služby zabezpečovali pestrú stravu a nákup potravín, liekov či hračiek. V internáte, ktoré slúžilo v danej situácii ako karanténne stredisko, sa po prijatí repatriantov vykonával odber vzoriek v špeciálnych odevoch za prísnych bezpečnostno-hygienických podmienok. Nápomocní boli dobrovoľní aj profesionálni hasiči. V niektorých obciach vykonávali aj PCR-testovanie. V októbri boli súčasťou celoplošného testovania v spolupráci s ministerstvom obrany. Zamestnanci SČK boli v testovacích tímoch nielen v Rožňave ale aj v širšom okolí a v novembri mali zriadené mobilné odberové miesto na vykonávanie bezplatného antigénového testovania. Neskôr zriadili výjazdovú MOMku (mobilné odberné miesto), s ktorým testovali v okolitých obciach. V čase neposkytovania sociálnej služby prijímateľom sociálnej služby a širokej verejnosti poskytovali sociálne poradenstvo formou telefonického rozhovoru - sociálna podpora, obstaranie nákupov, dovoz liekov, sprievodné lekárske vyšetrenie, dovozy obedov, ale aj osobný kontakt s rodičmi prijímateľov sociálnej služby v zariadení Domova sociálnych služieb.

Príchod repatriantov

Okresný súd Rožňava

Pandemická situácia mala dopad aj na výkon sudcov a nižší počet vybavených vecí za obdobie 1. vlny ochorenia COVID-19. Keď sa však situácia uvoľnila, v letných mesiacoch museli sudcovia pridať v práci a vybaviť všetky napadnuté veci.

V období mimoriadnej situácie sa vykonávali najmä pojednávania a verejné zasadania:

- vo väzobných veciach v trestných konaniach, rozhodovania o podmieňanom prepustení z výkonu trestu, rozhodovania o zmene spôsobu výkonu trestu,
- v konaniach starostlivosti súdu o maloletých (keďže ide o osoby, ktoré sú odkázané výlučne na zásah súdu; samotná mimoriadna situácia nie je automaticky dôvodom na odročenie/zrušenie pojednávania),
- bez ktorých uskutočnenia hrozí nenávratná škoda alebo iný vážny nenávratný následok.

Termíny pojednávania, hlavných pojednávania a verejných zasadnutí určovali s dostatočným, časovým predstihom vzhľadom na obmedzenú a regulovanú prácu doručovateľov a Slovenskej pošty a.s.. Na jeden pojednávacie deň určili pojednávania tak, aby bol medzi nimi dostatočný časový priestor, aby sa zabránilo sústredovaniu viacerých osôb na chodbe pred pojednávacou miestnosťou a aby bol dostatočný časový priestor na dezinfekciu a vyvetranie pojednávacej miestnosti po ukončení pojednávania. Zabezpečili rozmiestnenie osôb prítomných na pojednávaniach tak, aby mali od seba rozstup najmenej 2 metre. V prípade väčšieho počtu osôb prítomných na pojednávaniach sa využívali najväčšie pojednávacie miestnosti.

Pohrebný ústav Rožňava – Zoran Molčan IRIS

Pohrebné služby IRIS Rožňava pôsobia v oblasti pohrebníctva od roku 1991 a Zoran Molčan v nej pôsobí približne 11 rokov. Od toho roku je pochovávanie na vzostupe, vyššia mortalita ako natalita a priemer pochovaných sa ročne zvýšil približne o 10. Pre porovnanie v roku 2018 (pred COVIDom) sa pochovalo 317 zosnulých ľudí patriacich do regiónu Rožňava. V roku 2019 to bolo 382 a v roku 2020 391 zosnulých. Pred príchodom koronavírusu sa v pohrebníctve veľa nezmenilo, mali jasné pokyny, zaužívané postupy, ale s príchodom covidu a covidu automatou sa pokyny rýchlo menili. Od Regionálneho úradu verejného zdravotníctva dostávali informácie, opatrenia a pokyny ako postupovať, ale zo strany štátu nedostali žiadnu pomoc. Naopak, priam až maximálne im obmedzil nakupovanie ochranných pomôcok len pre zdravotnícke zariadenia, kde ako pohrebné služby nespádajú. Zamestnancov pohrebných služieb zamietli zaradiť do kritickej infraštruktúry (silové a záchranné zložky, zdravotníci, opatrovatelia). A tak si ochranné pomôcky a hlavne vo väčšom množstve veľmi ťažko zabezpečovali.

Zo začiatku mali zamestnanci strach z neznámej choroby a možnosti z jej nakazenia sa. Postupom času však strach postupne upadal, pretože zistili, že aj pri priamom kontakte so

zosnulým pri prísnom dodržiavaní všetkých hygienických opatrení sa nenakazili. Zamestnanci pri manipulácii so zosnulým mali kompletný jednorazový nepriepustný skafander, respirátory, štíty resp. okuliare, rukavice. Všade boli prístupné dezinfekčné profesionálne prostriedky, zabezpečený bol postrek miestností a germicídny žiarič. Doba prevádzky počas pandémie nebola obmedzená, k dispozícii boli nepretržite. Pohreby prebiehali podľa potreby bez stanovených limitov. V prvej vlne pandémie zosnutí neboli oblečení, boli v 2 patologických vakoch vložení do rakvy a pochovaní, prípadne spopolnení. Vzhľadom na menší počet pozostalých na pohrebe a nevystavovaní otvorenej rakvy sa dĺžka pohrebu skrátila aj kvôli obavám a hlavne nevedomosti o samotnej nákaze, ktorá vysoko pravdepodobne by nemohla byť od zosnulého. Kým sa pred COVIDom pri poslednej rozlúčke slovom okrem pochovávačúceho zúčastnila aj recitátorka, prípadne kolega, kamarát, teraz sa prihováral len pochovávačúci. Vzhľadom na covid automat sa menili aj počty pozostalých pri pohrebe – závisle od človeka na m², alebo percentá kapacity od 50 po 25 a v najhoršej fáze len 6 s výnimkou najbližších príbuzných. Na pozostalých bolo vidieť bezradnosť a zúfalstvo, že nevedeli pomôcť svojmu blízkemu pri priebehu choroby a následné rýchle úmrtie ich šokovalo. Najväčšiu krivdu cítili, že rakva s covid pozitívnym zosnulým musela byť zavretá a priame kondolovanie bolo zakázané. Príbuzní to vnímali, že sa nemohli s pozostalým dôstojne rozlúčiť.

Cena pohrebu sa navýšila v tomto období len o cenu ochranných pomôcok cca 25 €/zamestnanec, ktorý bol v kontakte so zosnulým. V roku 2020 s rakvami problém nebol, bol dostatočný počet aj výber. Zosnutí boli za prísnych hygienických opatrení v chladiarenskom zariadení s kapacitou 10. Počet pohrebov klasickým pochovaním sa znižuje a všeobecne sa zvyšuje počet kremácií z dôvodu nižších nákladov, hlavne na kryptu, prenájom hrobového miesta a pod.

Cirkev

Konferencia biskupov Slovenska (KBS) po nástupe prvej vlny pandémie COVID-19 už 6. marca 2020 odporúčala kňazom a veriacim spolupracovať a sledovať odporúčania Úradu verejného zdravotníctva (ÚVZ), vyzývala na obmedzenie spoločných podujatí, vrátane pútí, zájazdov, okrem liturgického slávenia. Bohoslužby sa prerušili od 10. marca a kostoly sa otvorili od 6. mája 2020. Druhá vlna opäť znamenala ochromenie bohoslužobného života, vrátane sviatku Všetkých svätých. Kostoly boli opäť zatvorené a otvorili ich až 16. novembra 2020 s podmienkou 50 % naplnenia kapacity a za dodržania prísnych hygienických pravidiel. Slávenie vianočných sviatkov poznačili ďalšie opatrenia, a to zníženie počtu veriacich na 25 %. V prípadoch, kde to bolo možné, za zvýšil počet omší, veriaci sa kvôli lepšiemu prehľadu vopred registrovali. Kde to bolo možné, boli zabezpečené priame prenosy prostredníctvom rôznych kanálov a médií. Mons. prof. ThDr. PhDr. Stanislav Stolárik, PhD. (* 27. február 1955, Rožňava) – rímskokatolícky diecézny biskup Rožňavskej diecézy bol duchovne stále so svojimi veriacimi, a aj preto sa snažil cez modlitbu a žehnanie z balkóna biskupskej rezidencie v Rožňave tlmočiť osobnú blízkosť a záujem o každého človeka. Modlitby boli za

spoločný úmysel zastavenia pandémie, za chorých, za tých, ktorí sa o nich starajú, za zomierajúcich a zomrelých a vôbec za všetkých, ktorí akýmkoľvek spôsobom pomáhali v ťažkej situácii pandémie a zabezpečovali chod celej spoločnosti. Podobne, ako na začiatku 18. storočia prechádzali jezuiti počas pandémie s obrazom Panny Márie po meste a asi aj po jeho okolí, aj počas pandémie koronavírusu sa prechádzalo mestom i okolím s Najsvätejšou sviatosťou Oltárnou a kópiou Rožňavskej Panny Márie. Biskup rožňavskej diecézy pandemickú situáciu vnímal ako čas skúšky a skúsenosti. Lockdown alebo upravené pracovné možnosti sa odzrkadľovali aj v súkromnom živote, u niektorých ľudí uzavretých v „bubline“ vyvolala ponorkovú chorobu a značne sa obmedzila až vytratila komunikácia s inými ľuďmi. Vírusom sa nakazili aj kňazi či rehoľné sestry, pretože ich úlohou je duchovné povzbudenie vo všetkých životných situáciách, ako aj udeľovanie sviatosti pomazania chorých, ich návštevy v nemocniciach a viacerí pomáhali v „červených zónach“.

Vojenské útvary v meste Rožňava

Nasadzovanie príslušníkov posádky Rožňava na pomoc obyvateľstvu v boji s pandemiou ochorenia COVID-19.

Profesionálni vojaci a vojačky posádky Rožňava sú vzorkou tisícov vojenských profesionálov, ktorí pomáhali nielen v ťažko skúšaných zdravotníckych zariadeniach, ale aj regionálnym hygienikom, či plnili asistenčné úlohy v prospech ostatných orgánov štátnej správy a samosprávy. Vojaci boli v teréne, na hranici a v osadách na celom Slovensku. Rožňavskí vojaci pomáhali v nemocniciach aj v obciach. Počas doby nasadenia vydezinfikovali viac ako milión metrov štvorcových plôch. Dekontamináciou verejných priestorov, cestných komunikácií, interiérov a exteriérov budov ale vykonávali aj detekciu biologických vzoriek s prístrojovým vybavením ktorým disponujú a dokážu zabezpečiť ochranu pre občanov Slovenskej Republiky

a prispieť k víťazstvu nad novým nebezpečným koronavírusom. V rámci karantény bolo nasadených 550 – 580 vojakov denne s klesajúcou tendenciou.

Celoplošné testovanie na ochorenie COVID-19 v dňoch 31. 10. – 1. 11. 2020 v Rožňave.

V Rožňave bolo v dňoch 31. 10. a 1. 11. 2020 vytvorených 14 odberných miest v desiatich lokalitách celoplošné testovanie na ochorenie COVID-19.

Testovanie sa realizovalo aj v blízkosti osád

Situácia, v ktorej boli nielen svedkami, ale predovšetkým priamymi účastníkmi, vyžadovala od všetkých vojakov mnoho energie, kooperácie a vzájomnej podpory. Všetky doteraz prijaté opatrenia súvisiace s ohrozením vírusom COVID-19 majú svoje opodstatnenia a vychádzajú z potrieb, ktoré si súčasné okolnosti vyžadujú. Na ich plnenie boli každodenne nasadzovaní aj profesionálni vojaci posádky Rožňava.

Príslušníci Gemersko-malohontského práporu radiačnej, biologickej a chemickej ochrany a Jaslovského raketometného oddielu v Rožňave sa aktívne podieľali na plnení úloh v súvislosti s plošným testovaním obyvateľstva SR na COVID-19. V rámci svojich spôsobilostí podporili boj s pandémiou, vyčlenením profesionálnych vojakov ako veliteľov odborných miest pre riadenie a organizáciu.

Fungovanie školstva v čase pandémie

Slovensko bolo jednou z krajín s najdlhšie úplne či čiastočne zatvorenými školami v EÚ z dôvodu pandémie ochorenia COVID-19. Školy boli zatvorené od 9. 3. 2020 a plošne od 16. 3. 2020. Školy a školské zariadenia v zriaďovateľskej pôsobnosti mesta Rožňava zatvorili brány na základe rozhodnutia krízového štábu mesta Rožňava dňa 13. 3. 2020 a následne vtedajšia ministerka školstva, vedy, výskumu a športu SR podľa ustanovenia § 3 ods. 8 vyhlášky č. 231/2009 Z. z. ministerstva školstva SR prerušila vyučovanie na školách a školských zariadeniach od 16. marca 2020 a v školskom roku 2019/2020 sa do škôl vrátili

žiaci 1. – 5. ročníka základných škôl a deti materských škôl už len od 1. 6. 2020. Žiaci 6. – 9. ročníka základných škôl pokračovali formou dištančného vzdelávania až do ukončenia školského roka 2019/2020. Reakciou na novú situáciu počas prerušeného vyučovania na základných školách vyučujúci najprv reagovali zasielaním úloh, materiálov prostredníctvom web stránok škôl, resp. prostredníctvom aplikácie EDUPAGE. Niektoré školy boli schopné prejsť na interaktívne učenie online už po týždni od zatvorenia škôl, inde sa učenie zredukovalo na posielanie či roznášanie písomných domácich úloh. Nie všetky deti mali rovnaký prístup k dištančnému vzdelávaniu. Vplyv dištančnej výučby na vzdelanie žiakov záviselo od mnohých faktorov. Jedným z nich boli dostupnosť pripojenia a technické vybavenie, ktoré podmieňovali prístup ku školským materiálom. Ministerstvo školstva vedy, výskumu a športu SR /ďalej len MŠVVaŠ SR/ na svojom webovom sídle zverejňovalo /naďalej zverejňuje/ aktuálne rozhodnutia a usmernenia v čase COVID-19, ktoré sa neustále menili a aktualizovali v závislosti od závažnosti situácie COVID-19, novelizácií rôznych vyhlášok, zákonov a prijatých opatrení vlády SR, MŠVVaŠ SR ako aj Úradu verejného zdravotníctva SR proti šíreniu pandémie, na ktoré museli zriaďovatelia či školy a školské zariadenia operatívne reagovať. Metodickú podporu pre pedagógov poskytoval /naďalej poskytuje/ nový webový portál Štátneho pedagogického ústavu - Učíme na diaľku, kde okrem aktuálnych rozhodnutí, usmernení nájdú pedagógovia rôzne metodické materiály k dištančnému vzdelávaniu /zdroje vzdelávania, nástroje online komunikácie, vzdelávacie sekcie z EDU TV, Školský klub, VIKI portál/ webináre, námety, príklady dobrej praxe či odporúčania.

Projekt Letná škola 2020 ako súčasťou opatrení MŠVVaŠ SR na zmiernenie dopadov krízového obdobia počas epidémie COVID 19, ktoré vznikli ako dôsledok prerušenia vyučovania v školách bol zameraný na stimuláciu výchovno-vzdelávacieho procesu, na

pomoc žiakom základných škôl s cieľom vyrovnat' rozdiely vo vedomostiach a zručnostiach žiakov, ktoré vznikli alebo sa prehĺbili v dôsledku prerušeného vyučovania v školách, ako aj na možnosť poskytnúť adaptáciu žiakov na začatie školského roka 2020/2021 po stránke vzdelávacej, socializačnej a výchovnej. Do projektu sa zapojili aj základné školy v zriaďovateľskej pôsobnosti mesta Rožňava, navyiac pre svojich žiakov realizovali aj letné denné tábory. Mesto Rožňava ako zriaďovateľ materských škôl prevádzkoval počas letnej činnosti v mesiacoch júl a august 2020 aj materské školy a to podľa zvýšenej potreby a záujmu zákonných zástupcov detí o túto činnosť.

Školský rok 2020/2021 školy a školské zariadenia začali prezenčnou výučbou, následne pre zhoršujúcu sa situáciu pandémie COVID-19 od 26. 10. 2020 žiaci 1. – 4. ročníka pokračovali vyučovaním v škole prezenčnou formou, kým žiaci 5. – 9. ročníka opäť prešli na dištančnú formu vzdelávania s ktorou už mali nejaké tie predchádzajúce skúsenosti. Mesto Rožňava ako zriaďovateľ škôl a školských zariadení (ŠZ) na základe rozhodnutia ministra školstva č. 2020/18259:3-A1810 vzhľadom na nízky záujem rodičov a zhoršujúci sa stav ochorenia a šírenia COVID-19 vo svojich školách po dohode s riaditeľmi škôl a školských zariadení neobnovilo prevádzku do konca vianočných prázdnin.

Ak hodnotíme uvedené obdobie zo strany zriaďovateľa škôl a školských zariadení, musíme konštatovať, že toto obdobie bolo nesmierne vyčerpávajúce a náročné pre všetkých v školstve zúčastnených, ako odboru školstva, vedenia škôl a ŠZ, pedagogických i nepedagogických

zamestnancov tak aj detí, žiakov a ich zákonných zástupcov. Aj napriek snahám MŠVVaŠ SR a ostatných ministerstiev, všetka ťarcha, zodpovednosť zostávala na zriaďovateľovi. Častokrát bolo potrebné operatívne riešiť doposiaľ neznáme problémy a náročné situácie, na ktoré neexistovali jednoznačné odpovede či riešenia. Usmernenia ministerstva boli viac menej len odporúčacie. Rozhodnutia, ktoré v tom čase boli vydávané, boli v čase rýchlo menené, to čo platilo večer, ráno už neplatilo. Zriaďovateľ a stálo množstvo energie ako aj času sledovať, ustriechnúť a reagovať na rýchlo meniacu sa situáciu, vydávané rozhodnutia, usmernenia, novelizácie zákonov, vyhlášok a transformovanie zmien do doposiaľ neznámeho chodu a novej praxe škôl a ŠZ. Častokrát vynaložené úsilie venované príprave a riešeniu problematiky v zmysle platnej legislatívy jeden týždeň, bolo potrebné opäť reagovať a všetko prepracovávať v zmysle nových pokynov. Stávalo sa tiež, že usmernenia a rozhodnutia nenachádzali pochopenie u zákonných zástupcov detí a žiakov, tak dochádzalo k rôznym stretom názorov, napätiu ako aj konfliktov medzi zúčastnenými. Keď chceme byť úplne objektívni, môžeme konštatovať, že okrem výpadkov, množstva negatív, otázok a výziev v oblasti vzdelávania, priniesla kríza v oblasti školstva aj niekoľko pozitív akými sú napríklad: zručnosti a postupy pre dištančné vzdelávanie, povzbudenie tvorivosti u niektorých učiteľov, zrkadlo o pripravenosti odpovedať na nové výzvy, ktoré nový spôsob výučby priniesli. Na druhej strane je však nevyhnutné hľadať ešte efektívnejšie spôsoby a možnosti ako zmierniť rozdiely v prístupe detí k dištančnému vzdelávaniu, najmä u detí zo sociálne znevýhodneného prostredia, detí z marginalizovaných komunít. Nemenej dôležité je venovať pozornosť aj duševnému zdraviu detí, žiakov ako aj pedagogických zamestnancov.

COVID-19 a KULTÚRA

Dosah pandémie na niektoré rožňavské spevácke hviezdy

Na Veľkonočný piatok 10. apríla mala kapela **Renaissance** naplánovaný krst druhého CD Past Devotion. Ten sa z dôvodu protipandemických opatrení konať nemohol. Krst mal byť prostriedkom, ako vloženú energiu do prípravy do albumu odovzdať pre potešenie ľuďom, ktorým sa ich hudba páči. Plánované vystúpenie museli odložiť a podarilo sa im ho zorganizovať 29. 8. 2020.

Opatrenia, ktoré do seba od marca 2020 pandémie priniesla bola pre členov kapely **Massriot** šokom. Prekazila skoro všetky plánované akcie. Práve chystali nové CD, mali dohodnuté koncerty a turné. Sám zakladateľ skupiny sa tomuto vírusu nevyhol. Po vyliečení nastúpil na koncerty a stihli odohrať jedno súkromné vystúpenie, dva koncerty z turné a jedno vystúpenie v celoštátnej televízii. Hneď po vystúpení nastúpil tvrdý lockdown, a keďže koncertovať nemohli, pustili sa do prípravy nového albumu s názvom Bude To Fajn. Album sa bude niesť v duchu positivity a nádeje. Okrem prípravy albumu nahrávali aj niekoľko online vystúpení.

Nakoľko sa v lete situácia troška zlepšila, odohrali pár koncertov v rámci tour Bude To Fajn. September so svojimi opatreniami ich prinútil pokračovať v nahrávaní albumu a online koncertov. Koniec roka uzavreli tradične hraním, odprezentovali ich Silvestrovský Online, ktorý si vychutnalo cez tisíc divákov.

Zľava: Robert Šimko, Michal Mitrik a Ján Borčík

Kapelu *Iako Bei* (Roman Jakobej) COVID-19 ovplyvnil hlavne čo sa týka práce na druhom albume *Pursuits in 2ife*. A keďže skupina má novú zostavu hudobníkov a nevedeli sa osobne stretnúť a nacvičovať, o to to mali ťažšie. Nevzdávali sa, a príprava na album prebiehala digitálne v online priestore, čo samozrejme ale sťažilo spätnú väzbu a aranžovanie, a tak drvivá väčšina práce ostala na Romanovi. Stretávať sa začali až pri nahrávaní albumu, ale aj to nie všetci naraz, ale s každým osobitne, a tak sa nahrávalo čo bolo potrebné. Nahrávanie v štúdiu sa párkrát preložilo kvôli pandémie a opatreniam s ňou súvisiacimi. Oproti prvému albumu sa teda jednalo aj o veľmi odlišný spôsob tvorby a samotného nahrávania. Veľmi otáznou bola aj samotná propagácia nového albumu a jeho pripravovaný krst.

Karmen Pál-Baláž

Mala pocit, že pandemická situácia ju aj ostatných muzikantov veľmi ovplyvnila z profesijného hľadiska viac ako kohokoľvek iného. Nielen, že mala zakázané vykonávať to čo ju bavilo a živilo v podobe koncertovania, ale aj to aby sa vedela na nich vôbec pripraviť so svojou kapelou. Bol zákaz vychádzania z okresu, a tým pádom sa nemala možnosť s členmi kapely stretnúť na skúškach. S kapelou skúšali pred pandemiou dosť často a pripravovali nový repertoár. Napríklad posledný singel čakal pol roka na to, aby mohol byť konečne hotový a uverejnený. Keď už mala odrieknuté koncerty a nerealizované skúšky, svoj

voľný čas využívala na rozvíjanie svojich schopností a naučila sa aspoň základy na gitare. Pri trávení bežného dňa trávila kreatívnym vyplňaním svojho času a hľadaním inšpirácií. Často chodila do prírody, kde narazila na oveľa väčší počet ľudí ako obvykle. Najprv sa hnevala, lebo po nich nachádzala oveľa väčšie množstvo odpadkov ako predtým. Po dlhej úvahe však zistila, že celá pandemická situácia otvorilo mnohým oči a poukázala aj na to, v akom vážnom stave sa lesy nachádzajú a akú podstatnú hodnotu má zdravá príroda pre náš život.

Dopad pandémie na niektoré nosné kultúrne organizácie

Gemerská knižnica Pavla Dobšinského v Rožňave

Začiatok roka 2020 i počas niektorých letných i jesenných mesiacov stihla knižnica niektoré podujatia zrealizovať aj priamo v priestoroch knižnice, ako napr. Akadémia fotografovania, autorské besedy, výtvarné súťaže či spomienkový prednes tvorby Andreja Sládkoviča. V čase, keď začínal marec 2020, mesiac, ktorý je príznačný ako mesiac knihy, sa zrazu museli všetky pripravené podujatia pre širokú verejnosť zastaviť. V súlade s opatreniami súvisiacimi s ochranou života a zdravia bola knižnica pre verejnosť zatvorená, služby vyžadujúce fyzický kontakt zastavené. Milovníci kníh a čítania, ale i pracovníci si museli zvykať na úplne iný, dosiaľ neznámy režim. Zamestnanci si však našli spôsob spojiť sa čitateľmi, preniesli zaujímavosti z políc knižnice a začali organizovať pre všetky vekové skupiny na sociálnej sieti rôzne on-line súťaže / literárne, výtvarné, hudobné... napriek pandemickej situácii práca v knižnici sa nezastavila, uskutočnili okrem iného aj revíziu celého knižného fondu a na úseku dopĺňovania a spracovania knižničného fondu sa i naďalej sledovali jednotlivé knižné vydavateľstvá a ich novinky. Pracovníčka úseku regionálnej literatúry, bibliografie a metodiky neustále zhromažďovala nové informácie a články z nášho regiónu a následne ich spracovávala pomocou knižničného systému do databázy a skenovala drobnú tlač. Ani v čase pandémie sa táto evidencia zastaviť nemohla.

Dom Matice slovenskej Rožňava

Rok 2020 bol Rokom národnej identity, ale bol aj nesmierne ťažký v pandemickej situácii. V Dome Matice slovenskej v Rožňave žili v núdzovom stave a opatreniach, ale ani to im nezabránilo organizovať podujatia a spomienky na rodákov a na svojich predkov. Na obmedzené možnosti reagovali aktívnou administratívnou prácou, a to zháňaním fotiek a spracúvaním tém na publikácie. Prostredníctvom sociálnych sietí záujemcom prinášali rôzne články o našich rodákoch či témach, ktoré by ich mohli zaujímať. Podarilo sa im uskutočniť spomienkové stretnutie s poéziou Andreja Sládkoviča „S láskou Sládkovič“ v spolupráci aj s inými organizátormi. Spomienkový prednes z tvorby poeta sa uskutočnil pri príležitosti 200. výročia narodenia tohto významného slovenského básnika. Podarilo sa tiež zorganizovať aj recitačnú súťaž Zlatá podkova, zlaté pero, zlatý vlas – Dobšinského rozprávky. Vzhľadom na to, že v roku 2020 bolo 135. výročie úmrtia Pavla Emanuela Dobšinského a pandemická

situácia nadávala veľa možností, natočili víťazov školských kôl a okresná odborná porota hodnotila recitátorov cez videonahrávky. Bolo to zaujímavé a netradičné. Z regionálnych podujatí je hodné ešte spomenúť zrealizované - aj keď v menšom meradle podujatia, ako Vatra zvrchovanosti, Letný festival spevu a tanca, Gemerský folklórny festival. Z lokálnych to boli Traja sokoli – pietny akt sa uskutočnil v komornom prostredí, ale s úctou a rešpektom. Nezabudli si pripomenúť ani regionálne osobnosti a v spolupráci so základnými školami pripravili pre deti prehliadku jaskyne v Dobšinej, prednášku s jaskyniarom a literárnu a výtvarnú súťaž. V júli, v rámci kultúrneho leta matica s vedením mesta oslávila 1 157. výročie príchodu vierozvestcov Cyrila a Metoda, solúnskych bratov na územie Veľkej Moravy. Napriek tomu, že rok 2020 matici zobral veľa aktivít, predsa sa im podarilo zorganizovať niektoré aktivity, ktoré majú národný či matičný charakter.

Gemerské osvetové stredisko v Rožňave (GOS)

Rok 2020 bol výrazne poznačený protipandemickými opatreniami v dôsledku COVID-19 a s tým súvisiacimi vládnymi nariadeniami či predsedu Košického samosprávneho kraja (KSK), ktorý je zriaďovateľom GOS. Opatrenia mnohokrát vyžadovali okamžité riešenia. Týkalo sa to uzatvárania inštitúcií pre verejnosť, zavedenia interných opatrení proti šíreniu epidémie či uplatnenia doteraz nevyužitých foriem vykonávania pracovnej činnosti. Rok 2020 urýchlil prechod na homeoffice, práca z domu sa stala bežným javom. V zabezpečení chodu organizácie najviac energie, kreatívnych nápadov a schopností vyžadovala skutočnosť promptne sa prispôbiť k aktuálnym opatreniam Úradu verejného zdravotníctva SR (ÚVZ), k neustálym zmenám a vážnosti situácie.

Vo vlastnej produkcii vyrobili a zverejnili na sociálnych sieťach krátke inštruktážne videá v troch tematických oblastiach, ako „aktivity s GOS-kou“: Výroba keramiky, varenie tradičných jedál a astronómia pre deti. Napriek ťažkej situácii a rôznych obmedzeniach zrealizovalo v *kultúrno-výchovnej činnosti* prednášku svetového astrofyzika a vedca Rožňavčana Dr. Norberta Wenera. Podujatie pri príležitosti osláv 50. výročia hvezdárne v Rožňave. Otvorenie výstavy historických fotografií „50 rokov hvezdárne Uránia“. Prebehla prezentácia mobilného planetária a jeho predstavenie verejnosti. V planetáriu sa podarilo uskutočniť 16 exkurzií pre materské, základné a stredné školy, neskôr kvôli epidémii COVID-19 boli tieto aktivity pozastavené. Letný astronomický tábor Hviezdna misia sa uskutočnil v júli a v auguste 2020. Vzdelávacie aktivity v rámci muzikantskej dielne sa uskutočnili v letných remeselníckych táboroch. Prebehol aj projekt Po gemersky hráme, aj si zaspievame, ktorý je založený na uchovávaní gemerského hudobného folklóru s dôrazom na pôvodné interpretačné prvky výrazné pre horný Gemer a niekdajších nositeľov muzikantských štýlov. Súčasťou programu bol spevácky workshop zameraný na vokálne techniky. V roku 2020 nebolo možné z dôvodu protipandemických opatrení realizovať ťažiskové a významné festivaly v oblasti tradičnej kultúry: Gemerský folklórny festival Rejdová, zimný festival zvykov a obyčají Rok na Gemeri a Medzinárodný festival paličkovanej čipky. Keďže tie podujatia nemohli byť zrealizované, činnosť a úsilie GOS boli presmerované do oblasti edukačnej. Niektoré aktivity prebehli aj v rámci ľudových remesiel, ako napr. Kútne plachty v Gemeri, Výroba zvonov tradičnou stredovekou technológiou, Na truhlici maľované, Keramický šperk, Hlinovanie s GOSkou ako aj Remeslo má zlaté dno. Krajské kolo súťaže

amatérskej filmovej tvorby CIINEMA 2020 sa uskutočnila v auguste v rožňavskej hvezdárni. Súťažilo 30 filmov, postupujúcich bolo 20, z nich 15 s ocenením v jednotlivých kategóriách. Goskara - 1. miesto získal Tomáš Bucher z Košíc, 2. miesto Kristína Kerekešová a Peter Slivinský z Rožňavy a 3. miesto obsadil Robert Zimun a František Sklenár z Košíc. Čestné uznanie na celoslovenskom kole získal Rožňavčan Damián Takáč za dokument Nezabudnite zostať pozitívni. Regionálne kolo súťaže Výtvarné spektrum 2020 sa uskutočnil v Dome tradičnej kultúry v Rožňave. Vernisáž výstavy a vyhodnotenie sa uskutočnili 6. marca 2020, vystavených bolo 14 autorov a 39 diel. Ku výstave regionálneho kola bol dodatočne vydaný prezentačný katalóg so všetkými vystavenými dielami v náklade 200 ks. Výstava Goral na Gemeri bola síce otvorená 10. júna, ale pre COVID-19 bez vernisáže. V oblasti menšinovej kultúry sa začiatkom roka aktivity ešte dali realizovať. Uskutočnili sa tvorivé dielne zamerané na tradičné remeslá pre školy s vyučujúcim jazykom maďarským a početným zastúpením rómskeho etnika. V rámci Dňa maďarskej kultúry Gemera sa uskutočnili pre predstaviteľov samosprávy rumunského mesta Baia Mare (Nagybánya) a zástupcov remeselníckeho domu Martfői Kézműves Ház z Martfői (HU). Neskôr z dôvodu pandemickej situácie sa realizovali online aktivity, ako napr. Gemer tancuje – výuka maďarského a rómskeho čardáša, Recepty typických jedál pre maďarské obce, Medailóny maďarských remeselníkov či Pastierske tance zo Silickej Brezovej.

Gemerské osvetové stredisko okrem bežných, i keď mnohokrát improvizovaných aktivít, boli schopní okamžite zareagovať aj na aktuálnu spoločenskú potrebu – na výrobu bavlnených rúšok (2 000 ks) a zapojiť sa tak do dobročinnnej výzvy Košického samosprávneho kraja. Rúška putovali do sociálnych zariadení KSK, pre zamestnancov a ich rodiny, pre kolegov z partnerských organizácií, ale taktiež aj pre potreby Sociálneho podniku s.r.o. pri KSK.

Banické múzeum

Úlohou Banického múzea nie je len zachovávať a prezentovať bohatú banskú minulosť nášho regiónu, ale ak je to možné aj pokračovať v banických tradíciách.

Od začiatku roka do polovice marca 2020 bolo bežné obdobie, kedy bolo múzeum otvorené a organizovalo viaceré podujatia pre verejnosť (výstavy, vernisáže, prednášky). Obdobie po prepuknutí pandémie sa vyznačovalo úplným uzatvorením múzea pre verejnosť, respektíve obdobím kedy bolo síce sprístupnené, ale bez možností organizovania podujatí a aj vďaka nepriaznivým vonkajším vplyvom a dopadom bola návštevnosť múzea minimálna. Toto obdobie trvalo od polovice marca do konca júna a potom od októbra až do konca roka 2020. Významná časť aktivít sa vtedy presunula do virtuálneho priestoru, kde vtedy s verejnosťou komunikovali on-line, prostredníctvom článkov, videí, prezentácií, múzejnej pedagogiky – kvízy a podobne. Tento „covid čas“ však využili zamestnanci múzea na mnohé pracovné úlohy, ktoré nie sú pre verejnosť veľmi viditeľné (práca so zbierkovým fondom, práca na odborných činnostiach – vedecko-výskumná činnosť, odborné príspevky na semináre...). Mesiace júl až september boli naopak charakteristické výrazne zvýšeným záujmom o expozície, výstavy a objekty múzea. Od októbra po nových patreniach sa nemohlo konať ani top podujatie – Noc múzeí a galérií 2020, ktoré sa nakoniec uskutočnilo len virtuálne. Pre

návštevníkov vzhľadom k skutočnostiam pripravili v Galérii Baníckeho múzea v Rožňave aj sedem galerijných a múzejných výstav, spojených s viacerými virtuálnymi výstupmi. Iné boli presunuté na rok 2021.

Mestské divadlo ACTORES ROŽŇAVA

Časy, ktoré v roku 2020 prežívali boli pre všetkých umelcov nesmierne náročné. Z ich generácie asi málokto zažil takú umeleckú krízu v akej sa kultúra na Slovensku, ale i vo svete nachádzala. ACTORES v roku 2020 vstúpilo do 26. roku svojej existencie. Avšak napriek všetkému v divadle práca i napriek zložitej situácii pokračovala tak, ako by bola normálna divadelná sezóna, avšak okrem toho najdôležitejšieho – hrania živých predstavení. Z činnosti v roku 2020 sa niektoré podarilo a niektoré mali naplánované uviesť:

* Podarilo sa im uskutočniť novoročný koncert skupiny NO NAME za podpory plného hľadiska a po koncerte vo foyeri divadla s príhovorom primátora mesta, hostí i divákov. Bolo to jedno z posledných podujatí v režime bez obmedzení.

* 8. marca 2020 uviedli obnovenú divadelnú premiéru rozprávky pre deti PIPPI DLHÁ PANČUCHA, ktorá má svoju novú hereckú predstaviteľku.

* Dňom 10. marca 2020 na základe rozhodnutia Úradu verejného zdravotníctva boli všetky hromadné podujatia zakázané a zrušená akákoľvek verejná prezentácia.

* Počas prvého obdobia obmedzení naskúšali výpravný steampunkový príbeh pre celú rodinu STROJ ČASU o dobrodruhovi Leonardovi, ktorý zostrojuje stroj času a stretáva bytosti zo sveta fantázie: Baróna Prášila, Princeznú Bianku, Jacka Sparrowa, Klobučníka z Krajiny zázrakov ba i čarodeja Kardaua... Jeho verejná premiéra sa uskutočnila až 13. septembra 2020 a pritiahla do hľadiska rodiny s deťmi, ale pri dodržiavaní nastavených prísnych opatrení.

* Na jeseň 2020 započali tvorbu vianočného divadelno-hudobného projektu so živou kapelou ARTHUR A JEHO KAPELA, ktorý odpremiérovali 5. 12. 2020 najprv ako online projekt vo vysielaní RVTV i na youtube a následne 13. 12. 2020 i naživo v divadle. Je to vtípná, komická hudobno - divadelná show na vianočnú tému, kde sa stretli známe postavičky z rozprávok. Hrdinovia Obelix, Arthur, Elfka Idril, Ernesto de la Cruz a Pani Santová vytvorili skutočnú hudobnú kapelu a rozohrali veselý príbeh plný vianočných piesní a humoru. V oboch prípadoch privítali v predstavení Mikuláša, pričom v divadle Mikuláš slávnostne vyhodnotil už 19. ročník cyklus Cesta za rozprávkami a odovzdal viac ako stovke detí množstvo darčiekov.

* Na jeseň sa s ich novým externým dramaturgom rozbehla príprava naštudovania titulu dánskeho autora Christiana Lollikeho, ktorý doposiaľ nebol uvádzaný na Slovensku „Kto sa bojí Zombie“ a jeho premiéru uvidíme na experimentálnej scéne divadla v roku 2021.

* V roku 2020 sme v priestoroch divadla v budove Obchodno-kultúrneho centra uskutočnili 23 podujatí pre deti, mládež a dospelých a odohrali 48 vlastných predstavení mimo domovskej scény v rôznych mestách na Slovensku. Zrušili desiatky naplánovaných turné s inscenáciami po Slovensku, ako aj hosťovanie na troch medzinárodných festivaloch – v Čiernej Hore, Srbsku a Českej republike. Neuskutočnilo sa viacero plánovaných hosťujúcich produkcií v Rožňave.

* V rámci neumeleckej činnosti realizovali čistenie divadelnej sály i renováciu zákulisia. Maľovali niektoré šatňové priestory, ktoré dostali novú podobu, menili fotografie, vizuál divadla, zveľadili zadný vstup do divadla a priniesli online pohľad i do histórie divadla. Spolupracovali na realizácii výstavy Divadelná Rožňava spolu s Banickým múzeom v Rožňave.

*V prvom polroku zároveň prebiehala komunikácia so školami alebo kultúrnymi zariadeniami pri hľadaní nových náhradných termínov. Zostavovali sme náčrt plánu na rok 2021, popri tom sme boli účastní viacerých video rozhovorov v rámci platformy Asociácie kultúrnych inštitúcií miest a obcí Slovenska, ktorá združuje zriaďované kultúrne organizácie na Slovensku, v rámci Akadémie divadelných tvorcov, Klubu zriaďovaných divadiel. V neposlednom rade to bolo vyplňovanie mnohých štatistických výkazov pre rôzne štátne i neštátne organizácie.

*Zriaďovaná kultúra sa bohužiaľ od Ministerstva kultúry SR v roku 2020 nedočkala žiadnej podpory a kompenzácie strát. Celé bremeno bolo prenesené na plecia samospráv a vyšších územných celkov. Bez podpory mesta Rožňava by divadlo nebolo rok 2020 ustálo.

Hlavné motto pre nich z roku 2020 sú odpovede na otázku či je kultúra ešte potrebná. „Svet bez kultúry by bol prázdny, pustý... život bez kultúry by naozaj nemal zmysel... a súhlasia s myšlienkou, že „...národ bez kultúry, je národ bez budúcnosti...“. Veria, že rok 2021 bude pre umenie prívetivejší.

Neprešlo jazykovou korektúrou.

Zdroje:

Pramene a použitá literatúra

- Vlastné postrehy a poznámky
- Inštitúcie pôsobiace v meste Rožňava

Články a iné príspevky z Mestského úradu v Rožňave:

- Tlačové správy a príspevky z internetovej stránky mesta Rožňava
- Odbory MsÚ

Regionálne médiá:

- Rožňavská televízia RVTV
- Rožňava24
- Infonoviny
- inforoznava

Iné zdroje:

Regionálny úrad verejného zdravotníctva, Biskupský úrad (Rímskokatolícka cirkev), Svet zdravia- Nemocnica s poliklinikou sv. Barbory, OR PZ SR - Odbor kriminálnej polície, Hasičský a záchranný zbor SR, Dobrovoľný hasičský zbor, vojenské útvary v Rožňave, Okresný súd, Pohrebný ústav – Zoran Molčan IRIS, Gemerská knižnica Pavla Dobšinského v Rožňave, Dom Matice slovenskej Rožňava, Banícke múzeum v Rožňave, Mestské divadlo ACTORES Rožňava, mestská kronika z roku 1951

MUDr. Petr Kopecký, Robo Šimko, Roman Jakobej, Karmen Pál-Baláž, Belo Hefler

Nicholas LePan/Visual Capitalist, https://www.gos.sk/sites/default/files/rozbor2020_gos.pdf, [korona.gov.sk, vaccinational-info.ev/sk/covid-19/fakty-o-covid-19](https://korona.gov.sk/vaccinational-info.ev/sk/covid-19/fakty-o-covid-19)

Erika Švedová, kronikárka mesta

Michal Domik, primátor mesta